

Analiza upravljanja projektom iz sredstava EU fondova na primjeru OPG Popović

Popović, Slobodan

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Libertas International University / Libertas međunarodno sveučilište**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:223:362857>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-30**

Repository / Repozitorij:

[Digital repository of the Libertas International University](#)

**LIBERTAS MEĐUNARODNO SVEUČILIŠTE
ZAGREB**

SLOBODAN POPOVIĆ

SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI RAD

**Analiza upravljanja projektom iz sredstava
EU fondova na primjeru OPG Popović**

Zagreb, rujan 2018.

LIBERTAS MEĐUNARODNO SVEUČILIŠTE

ZAGREB

SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ

Menadžment unutarnje i međunarodne trgovine

**Analiza upravljanja projektom iz sredstava
EU fondova na primjeru OPG Popović**

**Analysis of project management
for rural development from EU funds with an
example on OPG Popovic**

KANDIDAT: Slobodan Popović

KOLEGIJ: Upravljanje projektima

MENTOR: mr. sc. Mladen Ilić

LEKTOR: mag. educ. philol. croat. Dorotea Prenner

Zagreb, rujan 2018.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani Slobodan Popović, kandidat za stručnog specijalista Menadžmenta unutarnje i vanjske trgovine, ovime izjavljujem da je ovaj specijalistički stručni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio specijalističkog stručnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da niti jedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Garešnici, 1. rujna 2018.

Student: Slobodan Popović

Sažetak

Politika ruralnog razvoja Europske unije financira se iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj čija vrijednost u razdoblju od 2014. do 2020. iznosi 100 milijardi eura. Europska Unija je prepoznala problematiku ruralnog razvoja i u skladu s tim napravila reformu unutar Zajedničke poljoprivredne politike i započela s provedbom LEADER pristupa. Ulaskom u Europsku uniju, Republika Hrvatska dobila je mogućnost korištenja Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EAFRD). Kao članica EU, Republika Hrvatska je 2013. godine odabrala ukupno šesnaest mjera za provođenje ruralnog razvoja u sklopu Programa ruralnog razvoja u razdoblju od 2014. do 2020. godine na temelju čega joj je EAFDR dodijelio preko 2 mlrd. eura. Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju ostvaruje se članstvo koje sa sobom nosi prava i obaveze, a jedna od direktiva EU bila je i usklađivanje ruralne politike. Prije članstva u Europskoj uniji, Hrvatska je koristila SPARD program. Ulaskom u EU taj je program promijenjen u program IPARD kako bi se što bolje mogli pripremiti za članstvo u zajednici. Svrha pisanja ovoga rada je realizirati i objasniti ulogu EU fondova namijenjenih ruralnom razvoju u Republici Hrvatskoj te sve njegove pojavne oblike. Ulaskom RH u EU izvori su se financiranja proširili, odnosno povećala su se dostupna financijska sredstva za brojne i različite aktivnosti u poljoprivredi. Isto tako, analizirat će se uloga financiranja obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava i u Republici Hrvatskoj na način da se definiraju nacionalni izvori financiranja, odnosno financiranje iz državnog proračuna, ali i financiranje iz fondova Europske unije s istraživačkim naglaskom na OPG Popović koji se nalazi u Garešnici u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji. OPG Popović je obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo koje se bavi stočarskim sektorom rada i ratarstva, a kroz ulaganja u sklopu zahtjeva planira se proširiti na uzgoj krmača za proizvodnju prasadi. OPG se nalazi u sustavu korištenja poticaja EU sredstava za korištenje aktivnih mjera fondova za ruralni razvoj. Godine 2013. OPG Popović dobiva potporu od 311.890.00 kn, koja se odnosi na ulaganja u poljoprivredno gospodarstvo za restrukturiranje, modernizaciju i povećavanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava.

Ključne riječi: *poljoprivreda, ruralni razvoj, financiranje, Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj, Hrvatska, OPG Popović*

Summary

The EU's rural development policy is funded by the European Agricultural Fund for Rural Development whose value in the period from 2014 to 2020 is 100 billion euros. The European Union recognized the issue of rural development and accordingly made reform within the Common Agricultural Policy and started implementing the LEADER approach. By joining the European Union, the Croatia has been given the option of using the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD). As a member of the EU, in 2013, the Republic of Croatia selected a total of 16 rural development measures under the Rural Development Program for the period 2014-2020. on the basis of which it received over €2bn from the EAFRD. By joining Croatia in the EU, we have achieved a membership that carries with it rights and obligations, and one of the EU directives was the harmonization of rural policy. Prior to joining the European Union, Croatia used the SPARD program. By joining the EU, that program was changed to the IPARD program in order to be better prepared for membership in the community. The general objectives of agricultural funds are defined by the strategic and legal basis on which they are based, consisting of a series of legal, strategic, operational and implementation documents and international agreements signed by Croatia on its way to the European Union. The purpose of this paper is to realize and explain the role of EU funds for rural development in Croatia, as well as all its appearing forms. With the accession of Croatia to the European Union, the sources of funding have expanded, ie the funds available for numerous and diverse agricultural activities have been increased. Also, the role of financing family farms in the Republic of Croatia will be analyzed by defining national sources of funding, ie financing from the state budget as well as funding from EU funds, with a research report on OPG Popović located in Garešnica in Bjelovar-Bilogora County. OPG Popovic is a family economy that deals with the livestock sector and agriculture, and is investing within the scope of the request to expand on breeding pigs for pig production. OPG is in the system of using EU funds to use active measures for rural development. In 2013, OPG Popović received a grant of 311,890.00 kn, and the grant relates to investments in the agricultural economy, for restructuring, modernization and increasing the competitiveness of agricultural holdings.

Key words: *agriculture, rural development, financing, European Agricultural Fund for Rural Development, Croatia, OPG Popović.*

Sadržaj

Sažetak.....	1
Summary.....	1
POPIS KRATICA	
1. UVOD	1
1.1. Problem i predmet rada	2
1.2. Cilj i svrha rada	2
1.3. Istraživačka pitanja.....	3
1.4. Radne hipoteze	3
1.5. Metode istraživanja	4
1.6. Struktura rada	5
2. TEORIJSKA ANALIZA EUROPSKIH FONDOVA.....	6
2.1. Pojmovno određenje i definicije.....	7
2.2. Svrha i vrste Europskih fondova	10
3. EUROPSKI FONDOVI ZA POLJOPRIVREDNI SEKTOR I RURALNI RAZVOJ.....	12
3.1. Zajednička poljoprivredna politika EU	13
3.2. Razvoj i uloga ZPP-a.....	14
3.3. Aktualna reforma Zajedničke poljoprivredne politike	16
3.4. Europski fond za garancije u poljoprivredi (EAGF)	17
3.5. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EAFRD)	18
4. RURALNI RAZVOJ U REPUBLICI HRVATSKOJ	26
4.1. Strategija razvoja ruralnog područja Republike Hrvatske	27
4.2. Program ruralnog razvoja RH 2014.-2020. godine	28
4.3. Republika Hrvatska i korišteni programi pomoći	30
4.4. Sustav mjera pomoći; sredstva Republike Hrvatske za razdoblje 2014. do 2020.....	33
4.5. Indikativni plan natječaja	34
4.6. Reforma zajedničke poljoprivredne politike na području RH.....	35
4.7. Hrvatski model izravnih plaćanja u programskom razdoblju EU 2014.-2020.g. za poljoprivredu	36
4.7.1. Financijska omotnica za izravna plaćanja	40

4.7.2. Aktivni poljoprivrednik i minimalni zahtjevi za primanje izravnih plaćanja	42
4.7.3. Preraspodjela sredstava za prve hektare	43
4.7.4. Program za mlade poljoprivrednike	44
4.7.5. Proizvodno vezana potpora	44
4.7.6. Program za male poljoprivrednike	47
5. EUROPSKI POLJOPRIVREDNI FONDOVI NA PODRUČJU REPUBLIKE HRVATSKE ..	48
5.1. Pretpristupni program IPARD	48
5.2. Pristupni fondovi	50
5.2.1. Poljoprivredna potpora	50
5.2.2. Uvjeti i kriteriji za dodjelu državnih potpora	51
5.3. Korištenje Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj	52
6. EUROPSKI PROJEKTI OBITELJSKOG PODUZETNIŠTVA	54
6.1. Zakonski okviri obiteljskoga poduzetništva	55
6.2. Projektni ciklus EU fondova	56
6.3. Upravljanje projektnim ciklusom	58
7. ANALIZA PROJEKATA EU FONDOVA NAMIJENJENIH RURALNOM RAZVOJU SA PRIMJEROM VLASTITOG OPG-A	60
7.1. Povijesni razvoj OPG-a Popović	61
7.2. Osnovni podaci o OPG-u Popović	62
7.3. Stočarska poljoprivredna proizvodnja OPG-a Popović	63
7.4. Analiza upravljanja projektom sredstava europskih fondova poljoprivrednog razvoja OPG Popović	65
7.5. Prijava na natječaj za korištenje sredstava Fonda za poljoprivredu i ruralni razvoj	65
7.6. Odluka o dodjeli sredstava potpore iz EU fondova	68
7.7. Diskusija / Rasprava	69
8. ZAKLJUČAK	70
LITERATURA	73
POPIS TABLICA	76
POPIS SLIKA	76

POPIS KRATICA

CMO	Zajednička organizacija tržišta (eng. <i>Common Organisation of Markets</i>)
EAGF	Europski fond za garancije u poljoprivredi (eng. <i>European Agricultural Guarantee Fund</i>)
EAFRD	Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (eng. <i>European Agricultural Fund for Rural Development</i>)
EIP	Europsko inovacijsko partnerstvo
EM RR	Europska mreža za ruralni razvoj
EPFRR	Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj
ERDF	Europski fond za regionalni razvoj (eng. <i>The European Regional Development Fund</i>)
ESI	Europski strukturni i investicijski fondovi
EU	Europska unija
HAMAG - BICRO	Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije
IPA	Instrument pretprijetne pomoći (eng. <i>Instrument for Preaccession Assistance</i>)
IPARD	Instrument pretprijetne pomoći za ruralni razvoj (eng. <i>Instrument for Preaccession Assistance for Rural Development</i>)
LAG	Lokalna akcijska grupa
LEADER	Veza među aktivnostima razvoja ruralnog gospodarstva (fran. <i>Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale</i>)
OPG	Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo
PRR RH	Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske
RH	Republika Hrvatska
SAPARD	Pretprijetni program Europske unije usmjeren na ruralni razvoj (eng. <i>Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development</i>)
ZPP	Zajednička poljoprivredna politika

1. UVOD

Ruralni razvoj je proces kojemu je cilj poboljšanje životnog standarda ljudi koji žive u ruralnim područjima, a može se definirati kao ukupni razvoj ruralnih područja za poboljšanje kvalitete života seoskog stanovništva. Zajednička poljoprivredna politika (ZPP) je skup mjera i programa subvencioniranja poljoprivrede u Europskoj uniji. Kao glavne ciljeve ruralnog programa Europske unije možemo navesti:

1. poticanje prijenosa znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima,
2. promicanje društvene uključenosti, suzbijanja siromaštva i gospodarskog razvoja u ruralnim područjima te
3. obnavljanje, očuvanje i poboljšanje ekosustava povezanih s poljoprivredom i šumarstvom.

EU fondovi predstavljaju financijsku potporu za određeni projekt te postoje tri vrste potpora: bespovratna sredstva, zajmovi i garancije. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EAFRD) financira restrukturiranje poljoprivrednog i šumarskog sektora, mjere zaštite okoliša i prirode pri upravljanju poljoprivrednim posjedom te diversifikaciju ekonomskih aktivnosti.

ZPP kao jedan od ključnih elemenata europskog zajedništva zauzima velik udio u ukupnom proračunu Europske unije te predstavlja skup mjera i programa potpora poljoprivredi. Svaka država članica dužna je uskladiti svoje nacionalne politike sa zajedničkom poljoprivrednom politikom Europske unije. Usklađivanje nacionalne poljoprivredne politike sa zajedničkom poljoprivrednom politikom Europske unije na području Hrvatske odvijalo se u dvije faze. Proces usklađivanja odvijao se u pretpristupnom razdoblju zaključno s 2013. godinom kada je Hrvatska postala punopravna članica Europske unije, a kasnije kroz reforme zajedničke poljoprivredne politike.

U pretpristupnom razdoblju, Hrvatska je primala pretpristupnu pomoć (IPA) kako bi uspostavila potrebne strukture za provedbu zajedničkih politika. Za usklađenje sa ZPP-om imala je pristup petoj sastavnici IPA-e koja je vezana za ruralni razvoj (IPARD). Ciljevi IPARD-a bili su pružiti

pomoć u provedbi zakona u vezi sa zajedničkom poljoprivrednom politikom i doprinijeti održivoj prilagodbi poljoprivrednog sektora i ruralnih područja.

1.1. Problem i predmet rada

Identifikacija problema vezana je za financiranje fondova iz Europske unije za područja ruralnog i poljoprivrednog sektora u Republici Hrvatskoj, konkretno na primjeru OPG-a Popović iz Garešnice. Problemi istraživanja u uskoj su vezi s predmetom istraživanja, a trebaju dati odgovor na pitanje zašto se nešto događa na način na koji se događa.

Temeljni predmet ovog istraživanja je utvrditi na koji način poljoprivredni fondovi Europske unije pripomažu razvitku poljoprivrednog i ruralnog područja Republike Hrvatske, s posebnim naglaskom na mala i srednja obiteljska gospodarstva. Kako bi se u potpunosti iskoristila mogućnost poticanja i unapređivanja poljoprivrednog sektora na području Republike Hrvatske, neophodno je uskladiti nacionalnu poljoprivrednu politiku sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom Europske unije, na što se Hrvatska obvezala pristupom Europskoj uniji. Kako bi se ovaj predmet mogao ostvariti, potrebno je analizirati i objasniti pravnu i stratešku osnovu kao i institucionalni okvir za uspostavu i provedbu EU poljoprivrednih fondova na području Republike Hrvatske. Također, pomoću istraživanja, prikazat će se primjena i realizacija EU fondova OPG-a Popović koji se bavi stočarskim obrtom, a svrha korištenja mjera EU fondova je proširenje i unapređenje posla.

1.2. Cilj i svrha rada

Cilj rada je utvrditi i objasniti što su EU poljoprivredni fondovi, koji su njihovi ciljevi i način na koji se implementiraju u hrvatsko gospodarstvo kroz različite mjere. Osim toga, cilj je i analizirati načine korištenja mjera aktivne politike poljoprivrednih EU fondova na području Republike Hrvatske te realizirati korištenje poljoprivrednih fondova na konkretnom primjeru malog obiteljskog gospodarstva.

Svrha ovog specijalističkog završnog rada je ukazati na važnost korištenja aktivnih mjera EU fondova za razvoj poljoprivrednog i ruralnog područja Republike Hrvatske. Pisanjem rada ukazat će se na načine korištenja poljoprivrednih fondova Europske uniji kako bi se pokazala konkurentnost, razvitak i proširenje poljoprivrednog i ruralnog sektora Republike Hrvatske naspram ostalih članica Europske Unije.

1.3. Istraživačka pitanja

U ovom specijalističkom završnom radu postavljaju se istraživačka pitanja temeljem kojih se provodi samostalno istraživanje vezano za definirani problem:

P1: Što su Europski fondovi za poljoprivredu te koja su njihova obilježja i ciljevi?

P2: U kojoj mjeri korištenje Europskih fondova za poljoprivredu utječe na razvitak ruralnog područja Republike Hrvatske?

P3: Na koji način mali i srednji OPG-ovi koriste mjere aktivne politike EU fondova za poljoprivredu i razvoj?

1.4. Radne hipoteze

U svrhu obrade zadane teme, ovaj rad polazi od sljedećih radnih hipoteza koje će se dokazati ili opovrgnuti:

- Hipoteza 1: Korištenjem aktivnih mjera poljoprivrednih fondova Europske Unije Republika Hrvatska postaje konkurentnija među članicama EU na području ruralnog razvitka.
- Hipoteza 2: Po ulasku RH u EU, obiteljska mala i srednja gospodarstva korištenjem sredstava iz EU fondova pozitivno utječu na povećanje ponuda u ruralnim područjima Republike Hrvatske i drugih članica EU-a.

1.5. Metode istraživanja

Da bi se ostvarili ciljevi i dokazale ili opovrgnule hipoteze ovog završnog specijalističkog rada, potrebno je prikupiti prikladne informacije i podatke, a za njihovo prikupljanje korišteni su različiti izvori i metode prilikom pisanja. Budući se rad sastoji od empirijskog i teorijskog dijela, za empirijski dio rada koristit će se metoda primarnog istraživanja (field research), a za teorijski dio rada metoda sekundarnog istraživanja, tzv. metoda istraživanja za stolom (desk research).

Sekundarni izvori podataka. Podatci za sekundarno istraživanje temeljit će se na dostupnim izvorima kao što su domaća i strana literatura, odgovarajuće znanstvene i stručne literature, časopisi, baza podataka i ostali internetski izvori, koji služe kao temelj za izgradnju konceptualne teorijske podloge.

Induktivna metoda je sustavna primjena induktivnog načina zaključivanja kojim se na temelju analize pojedinačnih činjenica dolazi do zaključka o općem sudu, odnosno od zapažanja konkretnih pojedinačnih slučajeva dolazi se do općih zaključaka.

Metoda analize raščlanjuje složene misaone tvorevine (pojmovi, gledišta, zaključci) na njihove jednostavnije sastavne dijelove i elemente te izučava svaki taj element zasebno i u odnosu na druge dijelove.

Metoda sinteze, suprotno postupku analize, je postupak znanstvenog istraživanja putem spajanja dijelova ili elemenata u cjelinu te sastavljanje jednostavnih misaonih tvorevina u složene i složenih u još složenije.

Statistička metoda. Pomoću statističke metode analiziramo pojave koje nas okružuju na način da preko grafikona i izračunatih pokazatelja otkrivamo njihove strukture, karakteristike i zakonitosti u pojedinim vremenskim intervalima. Za analizu i prikaz dobivenih podataka koristit će se program Microsoft Excel u kojem će biti izrađeni i svi potrebni grafikoni kako bismo što bolje prikazali dobivene rezultate.

Primarna metoda je provedba metode putem intervjuiranja i anketiranja. Anketirat će se zaposlenici, a anketni upitnici i pitanja bit će izrađeni na što jednostavniji i precizniji način kako bi se ispitanicima olakšalo ispunjavanje ankete, a kako bismo došli do nama bitnih i preciznih informacija.

1.6. Struktura rada

Rad je podijeljen u devet poglavlja koja su međusobno povezana. Uz standardni uvodni dio i zaključak, sastoji se još i od teorijskog i empirijskog dijela.

- UVOD
- TEORIJSKA ANALIZA EUROPSKIH FONDOVA
- EUROPSKI FONDOVI ZA POLJOPRIVREDNI SEKTOR I RURALNI RAZVOJ
- RURALNI RAZVOJ U REPUBLICI HRVATSKOJ
- EUROPSKI POLJOPRIVREDNI FONDOVI NA PODRUČJU REPUBLIKE HRVATSKE
- EUROPSKI PROJEKTI OBITELJSKOG PODUZETNIŠTVA
- ANALIZA PROJEKATA EU FONDOVA NAMIJENJENIH RURALNOM RAZVOJU SA PRIMJEROM VLASTITOG OPG-A
- ANALIZA UPRAVLJANJA PROJEKTOM SREDSTAVA EUROPSKIH FONDOVA POLJOPRIVRENOG RAZVOJA OPG POPOVIĆ

2. TEORIJSKA ANALIZA EUROPSKIH FONDOVA

Europska unija rezultat je procesa suradnje i integracije koji je započeo 1951. godine između šest zemalja (Belgije, Francuske, Zapadne Njemačke, Italije, Luksemburga i Nizozemske). Nakon šest valova proširenja, danas EU broji 28 zemalja članica¹ koje imaju zajedničke ciljeve: promicanje mira i prosperiteta, međusobnu suradnju europskih država, sigurnost građana, promicanje gospodarske i društvene solidarnosti, jedinstvenost tržišta te očuvanje raznolikosti u globaliziranom svijetu². Europska se unija temelji na vladavini prava. Sveukupno djelovanje temelji se na ugovorima o kojima su dobrovoljno i demokratski odlučile sve države članice.

Europski parlament izravno predstavlja građane na razini EU, a države članice imaju predstavnike u Europskom vijeću i Vijeću EU. Jedinstvena europska valuta je euro. Europska unija kao jedinstveno tržište bez ekonomskih granica omogućila je slobodno kretanje robe, usluga, novca i osoba. Unija se i dalje širi te nastoji postići veću transparentnost i demokratičnost svojih institucija³. Kako bi u tome uspjela, mnogim zemljama članicama nudi razne poticaje iz svojih fondova. Sredstva se dodjeljuju po strogim pravilima koja svaki podnositelj mora ispuniti. Na taj se način osigurava da se novac troši na transparentan i odgovoran način. U ovom poglavlju rada pisat će se o pojmu, vrstama, ulozi te mogućnostima korištenja Europskih fondova i mjera financiranja Europske unije.

¹ Mintas Hodak LJ. (2009.) Europska Unija, Mate, Zagreb, str.152

² Mintas Hodak LJ. (2009.) Europska Unija, Mate, Zagreb, str.156

³ Mintas Hodak LJ. (2009.) Europska Unija, Mate, Zagreb, str.156

2.1. Pojmovno određenje i definicije

Europski fond je generički pojam za sve programe koje financira Europska unija, bilo u zemljama članicama (programi Unije te instrumenti kohezijske, poljoprivredne i ribarske politike) ili izvan njih (pretpristupni programi, programi za treće zemlje)⁴. Europski su fondovi zamišljeni kao financijski instrumenti koji podupiru provedbu pojedine politike EU u zemljama članicama. Svake godine Europska komisija dijeli 20 milijardi eura privatnim organizacijama, javnim organizacijama i udrugama. Ta se sredstva dodjeljuju kroz više od 350 programa u područjima jačanja kapaciteta i izgradnje institucija (IPA I), prekogranične suradnje (IPA II), regionalnog razvoja (IPA III), razvoja ljudskih potencijala (IPA IV), ruralnog razvoja (IPA V), okoliša, obrazovanja, urbanog razvoja, poljoprivrede, zdravlja, energetske učinkovitosti, prometa, zapošljavanja, istraživanja, turizma, inovacija i sl.⁵

EU financira širok raspon projekata i programa u područjima kao što su⁶:

- regionalni i urbani razvoj
- zapošljavanje i socijalna uključenost
- poljoprivreda i ruralni razvoj
- politika pomorstva i ribarstva
- istraživanje i inovacije
- humanitarna pomoć.

EU komisija ima 23 000 članova osoblja koji rade u glavnim upravama odnosno službama.⁷ Sredstvima se upravlja u skladu sa strogim pravilima kako bi se čvrsto nadzirala njihova uporaba i osiguralo da se novac troši na transparentan i odgovoran način. Skupina od 28 povjerenika EU ima konačnu političku odgovornost za osiguravanje pravilne uporabe tih sredstava. Međutim,

⁴ Devčić, Anton, Šostar, Marko (2015) Regionalni razvoj i fondovi Europske unije: Prilike i izazovi. Veleučilište u Požegi, Požega, str. 74

⁵ McCormick J. (2006.) Razumjeti Europsku Uniju, Mate, Zagreb, str.110

⁶ McCormick J. (2006.) Razumjeti Europsku Uniju, Mate, Zagreb, str.115

⁷ Devčić, Anton, Šostar, Marko (2015) Regionalni razvoj i fondovi Europske unije: Prilike i izazovi. Veleučilište u Požegi, Požega, str.77

budući da se najvećim dijelom sredstava upravlja u državama korisnicama, odgovornost za obavljanje provjera i godišnjih revizija preuzimaju nacionalne vlade.

Postoje tri vrste potpora: bespovratna sredstva, zajmovi i garancije⁸. Europska Komisija dodjeljuje novac u obliku navedenih potpora s ciljem provedbe projekta ili aktivnosti. Države članice EU koriste fondove koji se financiraju iz zajedničke poljoprivredne politike i ruralnog razvoja, strukturne intervencije i unutarnje politike proračuna EU⁹. Isto tako, postoje i faze, odnosno ciklusi koje Europska unija koristi, a to su¹⁰:

- programiranje
- identifikacija
- formuliranje
- implementacija
- evaluacija i revizija.

Fondove možemo podijeliti u tri tipa, ovisno o korisnicima financiranja¹¹:

- Pretpristupni fondovi; na raspolaganju su državama koje još nisu stupile u članstvo EU, odnosno državama kandidatkinjama te državama potencijalnim kandidatkinjama.
- Strukturni i kohezijski fondovi; strukturni fondovi na raspolaganju su zemljama članicama EU koje imaju potrebe za dodatnim ulaganjima u ujednačen i održivi gospodarski društveni razvoj.
- Programi Zajednice Europske unije; potiču međusobnu suradnju zemalja članica, provedbu zajedničkih politika i postizanje zajedničkih ciljeva EU.

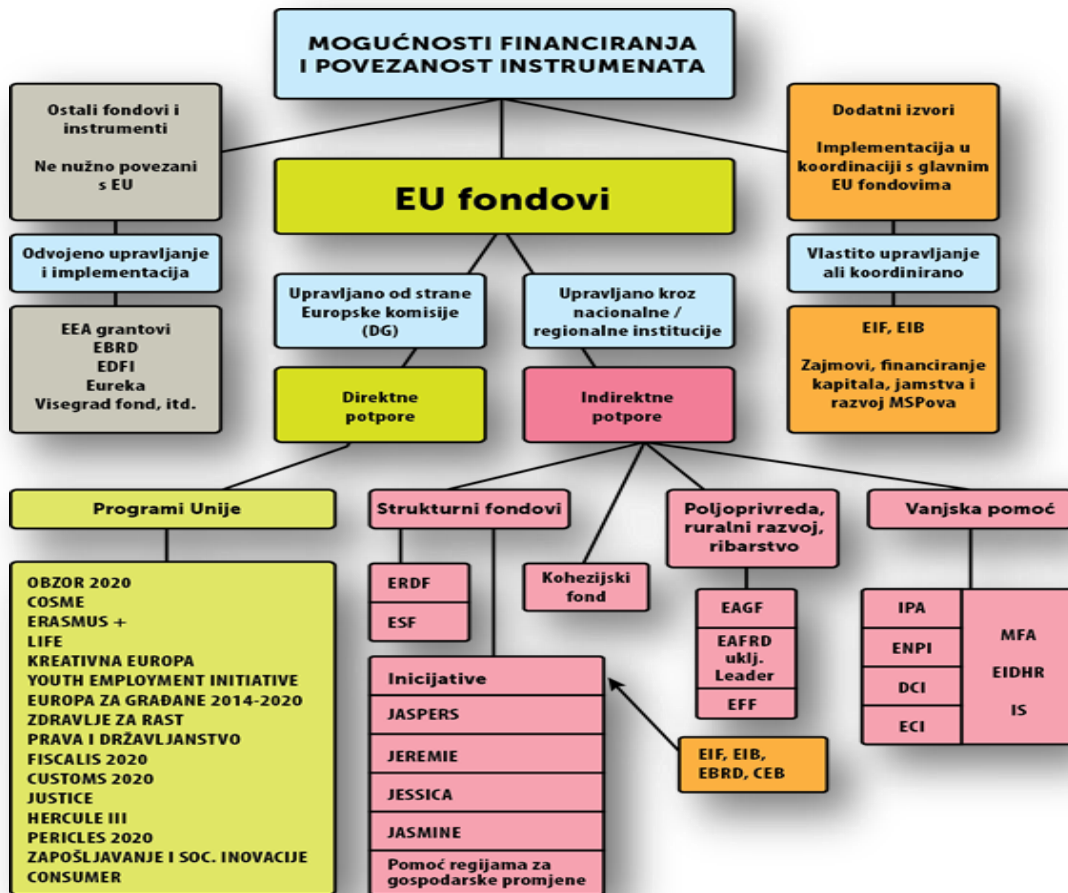
⁸ Mintas Hodak LJ. (2009.) Europska Unija, Mate, Zagreb, str.303

⁹ McCormick J. (2006.) Razumjeti Europsku Uniju, Mate, Zagreb, str.117

¹⁰ Devčić, Anton, Šostar, Marko (2015) Regionalni razvoj i fondovi Europske unije: Prilike i izazovi. Veleučilište u Požegi, Požega, str.101

¹¹ Mintas Hodak LJ. (2009.) Europska Unija, Mate, Zagreb, str.306

Shema 1 Prikaz mogućnosti financiranja Europskih fondova

Izvor: <http://www.prvikorak.eu/eu-fondovi-2014-2020.aspx>, (03.11.2015.)

2.2. Svrha i vrste Europskih fondova

Svaka zemlja članica doprinosi proračunu određeni iznos prihoda, a isto tako u određenom iznosu koristi iznos rashoda¹². Članstvo u EU poduzetnicima otvara vrata najvećem svjetskom, zajedničkom tržištu od pola milijarde ljudi, što je golem potencijal.

Iz EU fondova moguće je ulagati u¹³:

- poduzetništvo, posebice malo i srednje,
- ruralni razvoj i poljoprivredu,
- održivi razvoj i očuvanje okoliša,
- bolju prometnu povezanost,
- zapošljavanje,
- regionalni i urbani razvoj, prirodnu i kulturnu baštinu te socijalnu infrastrukturu.

Europska komisija je izvršno tijelo Europske unije koje promiče njezin opći interes. Kao izvršno tijelo, odgovorna je za provođenje proračuna EU-e, nadgleda provedbena tijela i njihova djelovanja, provodi europska prava, upravlja politikom EU-e te predstavlja Uniju izvan Europe. Upravljanje samo po sebi može biti centralizirano i decentralizirano¹⁴.

Centralizirano upravljanje znači da fondovima upravlja izravno Europska komisija, koja može upravljati iz Bruxellesa preko svojih općih uprava i agencija ili ovlastiti svoja izaslanstva u pojedinim zemljama da upravljaju sredstvima EU namijenjenima toj zemlji.

Decentralizirano upravljanje znači da Europska komisija ovlašćuje tijelo unutar određene države da bude provedbeno. Najčešće su to odgovarajuća ministarstva ili agencije posebno za te svrhe. Decentralizirano se upravlja većinom IPA-om, kohezijskim, strukturnim, poljoprivrednim,

¹² Algebra učilište, (2013.) Osnovne informacije o EU fondovima. Algebra učilište. Dostupno na: <http://algebra.hr/wp-content/uploads/2013/08/Osnovne-informacije-oEU-fondovima.pdf>, (27.3.2018.)

¹³ Vela A. (2015.) Menadžment ESI fondova 2014. - 2020., Školska knjiga, Zagreb

¹⁴ Bobek, I. (2015) Regionalni razvoj i Strukturni fondovi EU mogućnosti i izazovi za hrvatsko gospodarstvo., Hrvatska gospodarska komora, Ivanec, str. 137

ribarskim fondovima odnosno fondovima koji su namijenjeni određenoj zemlji, a ne svim članicama¹⁵.

Ugovorom iz Rima (1957. g.) uspostavljeni su mehanizmi solidarnosti u obliku dva strukturna fonda: Europskog socijalnog fonda (ESF) i Europskog fonda za smjernice i jamstva u poljoprivredi (EFSJP). Godine 1994. osnovan je Kohezijski fond¹⁶. Ostvarivanje navedenih ciljeva EU potiče korištenjem strukturnih fondova i Kohezijskog fonda. Dodjela financijskih sredstava Unije namijenjenih kohezijskoj politici usmjerena je na dva temeljna cilja: ulaganje u rast i zapošljavanje te europsku teritorijalnu suradnju.

Fondove EU možemo podijeliti na¹⁷:

- Europski fond za regionalni i urbani razvoj (EFRR)
- Europski socijalni fond (ESF)
- Kohezijski fond (KF)
- Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR)
- Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EFPR).

Ciljevi strukturnih fondova su poticanje i ostvarivanje konvergencije, regionalne konkurentnosti i zapošljavanja te teritorijalne suradnje¹⁷.

¹⁵ McCormick J. (2006.) Razumjeti Europsku Uniju, Mate, Zagreb, str. 124

¹⁶ Vela A. (2015.) Menadžment ESI fondova 2014. - 2020., Školska knjiga, Zagreb, str.204 ¹⁷
Algebra učilište, (2013.) Osnovne informacije o EU fondovima. Algebra učilište. Dostupno na:
<http://algebra.hr/wp-content/uploads/2013/08/Osnovne-informacije-oEU-fondovima.pdf>, (27.3.2018.)

¹⁷ Vela A. (2015.) Menadžment ESI fondova 2014. - 2020., Školska knjiga, Zagreb, str.208

3. EUROPSKI FONDOVI ZA POLJOPRIVREDNI SEKTOR I RURALNI RAZVOJ

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj usmjeren je k osnaživanju europske poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja općenito. Sufinanciranje iz fonda podupire primjenu brojnih mjera na području gdje banke nisu spremne dati zajmove, primjerice u male farme ili nove poljoprivredne pothvate bez imovine kao kolaterale¹⁸. Sredstvima se mogu koristiti poljoprivredni gospodarski subjekti, poljoprivredne organizacije, udruge za zaštitu okoliša, organizacije koje pružaju usluge u kulturi zajednice te poljoprivrednici i šumari. Zemlje članice i njihove regije moraju raspodijeliti sredstva ovog fonda na tri tematske jedinice, a to su jačanje konkurentnosti sektora poljoprivrede i šumarstva, poboljšanje okoliša i krajolika, poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima i postizanje njihove raznolikosti¹⁹. Godine 1962. razvijena je strategija Zajedničke poljoprivredne politike (ZPP). Osnovni ciljevi ZPP-a su održiva poljoprivredna proizvodnja, proizvodnja hrane, zaštita okoliša, razvoj i integracija ruralnih prostora.

¹⁸ Franić, R., Kumrić, O. sur. (2009), Utjecaj pridruživanja Europskoj uniji na strateške planove obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, Agronomski glasnik, Agronomski fakultet, Zagreb

¹⁹ Kesner-Škreb, Marina (2008.) Zajednička poljoprivredna politika Europske unije, Institut za javne financije, Zagreb, str.203

3.1. Zajednička poljoprivredna politika EU

Zajednička poljoprivredna politika (ZPP) služi kao poveznica između očekivanja koja građani EU imaju od poljoprivrede i potreba poljoprivrednika u EU koji se suočavaju s gospodarskim i ekološkim izazovima. To je ulaganje Europske unije u strateški sektor u pogledu hrane, okoliša i gospodarskog rasta u ruralnim područjima. Zajednička poljoprivredna politika (engl. *The Common Agriculture Policy*) skup je mjera i programa subvencioniranja poljoprivrede u Europskoj uniji²⁰. Glavni cilj ZPP-a je osiguranje razumne cijene poljoprivrednih proizvoda za europske potrošače, ostvarivanje zadovoljavajućeg dohotka za europskog poljoprivrednika te očuvanje ruralnog nasljeđa²¹.

Zajednička poljoprivredna politika (ZPP) provodi se od samih početaka EU, od vremena kada je brojala samo šest članica osnivačica, a i danas je vrlo aktualna i važna jer je u njenom osnovnom središtu hrana, odnosno prehrana stanovništva Europe. Zemlje koje pristupaju EU dužne su uskladiti svoje poljoprivredne politike sa ZPP-om i njome propisanim standardima. Za to usklađenje na raspolaganju im je financijski instrument pretprijetne pomoći za poljoprivredu i ruralni razvoj IPARD. Tri su temeljna načela na kojima se zasniva ZPP: jedinstveno tržište, prednost Unije, Financijska solidarnost²².

²⁰ Kesner-Škreb, Marina (2008.) Zajednička poljoprivredna politika Europske unije, Institut za javne financije, Zagreb, str.215

²¹ Kesner-Škreb, Marina (2008.) Zajednička poljoprivredna politika Europske unije, Institut za javne financije, Zagreb, str. 207

²² Franić, R., Kumrić, O. sur. (2009), Utjecaj pridruživanja Europskoj uniji na strateške planove obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, Agronomski glasnik, Agronomski fakultet, Zagreb

3.2. Razvoj i uloga ZPP-a

Načela ZPP-a uobličena su na Konferenciji u Stresi 1958. godine²³. Dvije godine poslije, mehanizme ZPP-a prihvatilo je šest zemalja osnivačica Europske zajednice. ZPP se sastoji od skupine pravila i mehanizama koji reguliraju proizvodnju, prodaju i plasiranje poljoprivrednih proizvoda u EU uz poseban naglasak na razvoj seoskih područja. Zajednička poljoprivredna politika jedno je od najvažnijih područja djelovanja i koncentracije sredstava kojima raspolaže EU. Ciljevi ZPP-a²⁴;

- podizanje poljoprivredne produktivnosti promicanjem tehničkog napretka, racionalnog razvoja poljoprivredne proizvodnje i optimalnog korištenja proizvodnih faktora, posebno radne snage,
- osiguranje životnog standarda za poljoprivrednu populaciju, osobito podizanje primanja osoba koje se osobno bave poljoprivredom,
- stabilizacija tržišta,
- sigurnost opskrbe tržišta
- osiguranje poljoprivrednih proizvoda za potrošače po razumnim cijenama.

Sedamdesetih godina 20. stoljeća proizvodnja postaje puno veća od potrebne što dovodi do problema skladištenja viškova poljoprivrednih proizvoda praćenog visokim troškovima. Pojavljuju se negativni učinci po okoliš, kao i kritike građanstva zbog plaćanja sve višeg poreza zbog potpore poljoprivredi. Potpora je bila usmjerena poljoprivrednicima za izvoz poljoprivrednih proizvoda i iznosila je 2/3 ukupnog godišnjeg proračuna Zajednice. Iz navedenih razloga, krajem 1980-ih i tijekom 1990-ih ZPP-om se uvode proizvodne kvote kojima se ograničava proizvodnja proizvoda koje se smatraju viškovima²⁵. Poljoprivrednicima se sniženi prinosi kompenziraju izravnim plaćanjima po grlu stoke ili po hektaru površine koje obrađuju.

²³ Bobek, I. (2015) Regionalni razvoj i Strukturni fondovi EU mogućnosti i izazovi za hrvatsko gospodarstvo., Hrvatska gospodarska komora, Ivanec, str.149

²⁴ Franić, R., Kumrić, O. sur. (2009), Utjecaj pridruživanja Europskoj uniji na strateške planove obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, Agronomski glasnik, Agronomski fakultet, Zagreb

²⁵ Mikuš, O., Ramani, D. sur. (2010) Smjernice Zajedničke poljoprivredne politike Europske unije nakon 2013. godine, Agronomski glasnik

Od svojih začetaka do danas ZPP prolazi kroz mnoge reforme i proces promjena. Najradikalnija i najopsežnija reforma ZPP-a bila je Agenda 2000²⁶. Kako bi se uvjerilo porezne obveznike da troškovi za poljoprivredu neće opet rasti, određen je ograničen proračun ZPP-a. Agendom 2000 uveden je i novi, drugi stup ZPP-a kojim se podržava nova politika i inicijative ruralnog razvoja, kao nadogradnja prvom stupu koji obuhvaća potporu proizvodnji kroz tržišnu politiku i izravna plaćanja. Ciljevi Agende 2000 bili su²⁷:

- veća tržišna orijentacija i povećanje konkurentnosti
- poboljšanje sigurnosti i kvalitete hrane
- stabilizacija poljoprivrednih dohodaka
- uvođenje brige za okoliš u poljoprivredne politike
- razvoj ruralnih područja
- pojednostavljenje zakonodavstva
- jačanje decentralizacije administracije.

Nova reforma ZPP-a slijedi 2003. godine i uvodi novi princip plaćanja poljoprivrednicima. Ona odvaja izravna plaćanja od proizvodnje i povezuje ih s dohotkom²⁸. Sljedeća reforma započela je 2008. godine i zajedno se s prethodnom provodila kroz programsko razdoblje od 2007. do 2013. Nastala je kao odgovor na nove izazove koje donosi ubrzani razvoj suvremenog društva kao što su klimatske promjene, potreba za boljim gospodarenjem vodama, zaštita biološke raznolikosti i proizvodnja koja manje šteti okolišu. Glavne odrednice ZPP-a za to razdoblje su preoblikovanje potpora odvojenih od proizvodnje u sustav multifunkcionalnih potpora. Prvi dio su obavezno ispunjavanje i poštivanje zahtjeva koje se odnosi na osamnaest zakonskih standarda u području zaštite okoliša, sigurnosti hrane, zdravlja životinja i bilja te dobrobiti životinja²⁹. Drugi dio odnosi se na dobru poljoprivrednu i okolišnu praksu kao što su zaštita tla primjerenim mjerama,

²⁶ Kesner-Škreb, Marina (2008.) Zajednička poljoprivredna politika Europske unije, Institut za javne financije, Zagreb, str.219

²⁷ Mikuš, O., Ramani, D. sur. (2010) Smjernice Zajedničke poljoprivredne politike Europske unije nakon 2013. godine, Agronomski glasnik

²⁸ Kesner-Škreb, Marina (2008.) Zajednička poljoprivredna politika Europske unije, Institut za javne financije, Zagreb, str.218

²⁹ Devčić, Anton, Šostar, Marko (2015) Regionalni razvoj i fondovi Europske unije: Prilike i izazovi. Veleučilište u Požegi, Požega, str.112

upravljanje žetvenim ostacima, zaštita voda od onečišćenja itd.³⁰ Posljednje reformske promjene relevantne za ovaj rad odnose se na lipanj 2013., kada su se institucije EU suglasile oko novog smjera ZPP-a. Politika ruralnog razvoja EU-a pomaže ruralnim područjima EU-a kako bi se zadovoljio široki spektar ekonomskih, ekoloških i socijalnih izazova 21. stoljeća.

Postoje dva stupa sufinanciranja³¹. Prvi stup sufinanciranja je izravno plaćanje koje se financira iz Europskog fonda za garancije u poljoprivredi (eng. *European Agricultural Guarantee Fund EAGF*)³². Drugi stup sufinanciranja odnosi se na projekte ruralnog razvoja iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (eng. *European Agricultural for Rural Development Fund EARDF*)³³.

EARDF je instrument koji podupire europsku politiku ruralnog razvoja, a dugoročni mu je cilj povećanje konkurentnosti poljoprivrede, održivo upravljanje prirodnim resursima i klimatske promjene te uravnotežen razvoj ruralnih krajeva.

Za politiku ruralnog razvoja važno je jačanje *LEADER* pristupa kroz sve fondove³⁴. *LEADER* pristup označava vezu među aktivnostima razvoja ruralnog gospodarstva. Radi se o inicijativi i pristupu financiranja malih, lokalnih investicija. Na taj se način osigurava pomoć u pripremi projekata, jačanje kapaciteta te povezivanje i umrežavanje lokalnog razvoja³⁵. Ohrabrujući sudjelovanje na lokalnoj razini u stvaranju i provedbi strategija održivog razvoja, ovaj pristup razvija sve veći utjecaj na buduće ruralne politike.

3.3. Aktualna reforma Zajedničke poljoprivredne politike

³⁰ Tufekčić, Marija, Tufekčić, Željko (2013): EU politike & fondovi 2014- 2020. Plavi part Benci, Z.2005.Vodič kroz fondove Europske unije. Zagreb: Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva

³¹ Devčić, Anton, Šostar, Marko (2015) Regionalni razvoj i fondovi Europske unije: Prilike i izazovi. Veleučilište u Požegi, Požega, str.116

³² Tufekčić, Marija, Tufekčić, Željko (2013): EU politike & fondovi 2014- 2020. Plavi part Benci, Z.2005.Vodič kroz fondove Europske unije. Zagreb: Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva

³³ Algebra učilište, (2013.) Osnovne informacije o EU fondovima. Algebra učilište. Dostupno na: <http://algebra.hr/wp-content/uploads/2013/08/Osnovne-informacije-oEU-fondovima.pdf>, (27.3.2018.)

³⁴ Kesner-Škreb, Marina (2008.) Zajednička poljoprivredna politika Europske unije, Institut za javne financije, Zagreb, str.227

³⁵ Bilas, V., Franc, S., Cota, A. (2011) Predpristupni Fondovi Europske Unije I Republika Hrvatska u, Ekon. Misao praksa, Vol.1,pp.296 , (str. 289.)

Reforma iz 2013. godine oblikovana je cjelovitom javnom debatom u kojoj su sudjelovali građani i interesne skupine, a s ciljem njene prilagodbe novim izazovima u smislu³⁶:

- konkurentnog položaja europske poljoprivrede
- pravednosti i raznolikosti poljoprivrednih sustava širom Europe
- klimatskih promjena i zaštite prirodnih resursa
- odnosa između aktera u čitavom prehrambenom lancu.

Nova ZPP sadrži kratkoročne, srednjoročne i dugoročne alate kojima se osigurava kapacitet poljoprivrednog sektora EU da proizvede kvalitetnu hranu za 500 milijuna potrošača, poboljšava gospodarska i ekološka održivost poljoprivrednog sektora te održava raznolikost europskog sela. Cilj je⁵⁶:

- a) Osigurati pouzdanu opskrbu zdravom, cjenovno prihvatljivom hranom
- b) Učiniti poljoprivredu zelenijom i učinkovitijom

Europska komisija donosi Uredbu o financiranju ZPP-a kojom postavlja temelj za osnivanje dvaju novih fondova, a od 2007. godine iz svakog od fondova financira se jedan od stupova Zajedničke poljoprivredne politike³⁷. Zajednička poljoprivredna politika temelji se na 2 stupa³⁸:

- tržišnoj politici (potpora za povećanje prihoda)
- politici ruralnog razvoja.

3.4. Europski fond za garancije u poljoprivredi (EAGF)

³⁶ Tufekčić, Marija, Tufekčić, Željko (2013): EU politike & fondovi 2014- 2020. Plavi part Benci, Z.2005.Vodič kroz fondove Europske unije. Zagreb: Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva

³⁷ Kesner-Škreb, Marina (2008.) Zajednička poljoprivredna politika Europske unije, Institut za javne financije, Zagreb, str. 219

³⁸ Mikuš, O., Ramani, D. sur. (2010) Smjernice Zajedničke poljoprivredne politike Europske unije nakon 2013. godine, Agronomski glasnik

Europski fond za garancije u poljoprivredi (European Agricultural Guarantee Fund, EAGF) podupire održivu poljoprivredu te financira izravna plaćanja poljoprivrednicima i mjere koje reguliraju poljoprivredna tržišta, npr. intervencije i povrat sredstava za izvoz³⁹. Korisnici programa su poljoprivredna gospodarstva, čiji se prihodi podupiru putem ovog fonda u zamjenu za poštivanje standarda zaštite okoliša, dobrobiti životinja, sigurnosti hrane i održavanje zemljišta u dobrom stanju⁴⁰.

Ključne aktivnosti⁴¹:

- izravna plaćanja poljoprivrednicima u okviru ZPP-a
- povrat sredstava za izvoz u treće zemlje koji je odobren u sklopu zajedničke organizacije tržišta (CMO)
- interventna plaćanja kojima se reguliraju poljoprivredna tržišta
- određene informativne i promotivne mjere (npr. promocija voća u školskoj ishrani)
- financiranje mjera koje nisu strogo povezane s upravljanjem poljoprivrednim tržištima.

Glavnim dijelom EAGF-a upravlja se na nacionalnoj razini, pri čemu se konkretni iznos novca dodjeljuje svakoj zemlji; samo vrlo ograničeni iznos dodjeljuje se preko poziva za podnošenje prijedloga na razini EU-a. EAGF financira izdatke koji proizlaze iz primjene tržišne i cjenovne politike. Komisija i države članice zajednički upravljaju tim izdacima. Odgovorna tijela⁴²:

- Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju
- Opća uprava za poljoprivredu i ruralni razvoj.

3.5. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EAFRD)

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (Agricultural Fund for Rural Development,

³⁹ Kesner-Škreb, Marina (2008.) Zajednička poljoprivredna politika Europske unije, Institut za javne financije, Zagreb, str.222

⁴⁰ Ministarstvo regionalnog razvoja i EU fondova: IPA 2007.-2013. Dostupno na <http://www.strukturnifondovi.hr/ipa-2007-2013>, (18.2.2018.)

⁴¹ Tufekčić, Marija, Tufekčić, Željko (2013): EU politike & fondovi 2014- 2020. Plavi part Benci, Z.2005.Vodič kroz fondove Europske unije. Zagreb: Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva

⁴² Devčić, Anton, Šostar, Marko (2015) Regionalni razvoj i fondovi Europske unije: Prilike i izazovi. Veleučilište u Požegi, Požega, str.119

EAFRD) strukturni je fond EU za poljoprivredu, koji daje bespovratna sredstva u iznosu preko 50% ukupnog iznosa projekta. U Hrvatskoj će se provoditi od 2014. do 2020. godine, a bit će raspoloživo preko 2.000,000.000 €⁴³. U odnosu na 6 mjera pretpripravnog fonda IPARD, u EAFRD-u je dostupna dvadeset i jedna mjera, što ujedno znači i puno veću raznovrsnost prihvatljivih projekata⁴⁴. Za Program ruralnog razvoja 2014.-2020. ukupna alokacija iznosi 2,383 milijardi eura, a Republici Hrvatskoj iz EAFRD fonda na raspolaganju će biti 2,026 milijardi eura⁴⁵. Opći ciljevi EAFRD programa su: jačanje konkurentnosti poljoprivrednog i šumarskog sektora i poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima, zaštita okoliša izvan urbanih područja, te poticanje diversifikacije ruralnog gospodarstva.

Korisnici sredstava iz EAFRD programa mogu biti⁴⁶:

- Ruralni čimbenici, najaktivniji u lokalnim inicijativama za ruralni razvoj,
- Poljoprivredni gospodarski subjekti,
- Poljoprivredne organizacije,
- Udruge i sindikati,
- Udruge za zaštitu okoliša,
- Organizacije koje pružaju usluge u kulturi zajednice.

Od 20 mjera EAFRD programa 2014.-2020., na ruralni turizam odnose se mjera M6 Razvoj poljoprivrednih gospodarstava i poslovanja i mjera M7 Temeljne usluge i obnova sela u ruralnim područjima⁴⁷. Aktivnosti EAFRD programa su⁴⁸:

⁴³ Ministarstvo regionalnog razvoja i EU fondova: IPA 2007.-2013. Dostupno na <http://www.strukturnifondovi.hr/ipa-2007-2013>, (18.2.2018.)

⁴⁴ Ministarstvo regionalnog razvoja i EU fondova: IPA 2007.-2013. Dostupno na <http://www.strukturnifondovi.hr/ipa-2007-2013>, (18.2.2018.)

⁴⁵ Franić, R., Kumrić, O. sur. (2009), Utjecaj pridruživanja Europskoj uniji na strateške planove obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, Agronomski glasnik, Agronomski fakultet, Zagreb

⁴⁶ Mikuš, O., Ramani, D. sur. (2010) Smjernice Zajedničke poljoprivredne politike Europske unije nakon 2013. godine, Agronomski glasnik

⁴⁷ Franić, R., Kumrić, O. sur. (2009), Utjecaj pridruživanja Europskoj uniji na strateške planove obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, Agronomski glasnik, Agronomski fakultet, Zagreb ⁶⁸ Mikuš, O., Ramani, D. sur. (2010) Smjernice Zajedničke poljoprivredne politike Europske unije nakon 2013. godine, Agronomski glasnik

⁴⁸ Mikuš, O., Ramani, D. Sur. (2010) Smjernice zajedničke poljoprivredne politike EU nakon 2013. godine, Agronomski glasnik

- Poticanje transfera znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima,
- Jačanje konkurentnosti svih vrsta poljoprivrede i povećanje održivosti gospodarstva,
- Promicanje organizacije prehrambenog lanca i upravljanje rizicima u poljoprivredi,
- Obnova, čuvanje i promicanje ekološke ovisnosti o poljoprivredi i šumarstvu,
- Promicanje učinkovitosti resursa i pomak potpora prema niskim razinama ugljičnog-dioksida i klimatski prilagodljivoj poljoprivredi, prehrani i šumarstvu,
- Promicanje socijalne uključenosti, smanjenje siromaštva i gospodarski razvoj ruralnih područja.

Mjere u EAFRD-u:

a) Osnivanje proizvođačkih grupa

U strukturi poljoprivrednih gospodarstava dominiraju mala gospodarstva prosječno velika do tri hektara čije površine čine gotovo polovicu ukupno obrađenog poljoprivrednog zemljišta. Cilj ove mjere je potaknuti osnivanje i rad grupa proizvođača, što će dovesti do povećanja koncentracije proizvodnje i ponude te bolje prilagodbe proizvodnje zahtjevima tržišta, a time i povećanja dodane vrijednosti u poljoprivredi. Korisnici su proizvođačke grupe priznate od Ministarstva poljoprivrede. Potpora se odobrava za uspostavu proizvođačkih grupa koje su u rangu malih i srednjih poduzeća. Isplaćuje se u godišnjim paušalnim iznosima na temelju ostvarenog prometa proizvođačke grupe i to tijekom pet godina od datuma priznavanja proizvođačke grupe na temelju njihovog poslovnog plana. Za osnivanje proizvođačkih grupa u prvoj godini isplaćuje se potpora u iznosu 10% vrijednosti proizvodnje plasirane na tržište svojih članova u trogodišnjem razdoblju koje prethodi godini pristupanja proizvođačkoj organizaciji. Najviši iznos potpore za svaku proizvođačku grupu ne može biti veći od 100.000 eura godišnje⁴⁹.

b) Jačanje suradnje u poljoprivredi, prehrambenom lancu i šumarstvu

⁴⁹ Ministarstvo regionalnog razvoja i EU fondova: OP Konkurentnost i kohezija 2014.-2020. Dostupno na: <http://www.strukturnifondovi.hr/op-konkurentnost-i-kohezija2014-2020-779>, (15.3.2018.)

Dinamične promjene na globalnom tržištu, porast konkurencije i promjene u poslovanju stvaraju nove izazove za OPG-e, mala i srednja poduzeća. Struktura poljoprivrednih gospodarstava u Hrvatskoj koju uglavnom čine mala obiteljska gospodarstava sa slabom međusobnom povezanošću i malim brojem zadruga ukazuje na slabu suradnju proizvođača. Cilj ove mjere je potaknuti udruživanje proizvođača i prerađivača koji individualno ne uspijevaju biti konkurentni. Potpora se daje kako bi se olakšalo osnivanje zadruga, udruga i klastera i daljnje poslovanje te prilagodba zakonskim propisima i zahtjevima tržišta i to tijekom maksimalno tri godine, a najveći iznos je 200.000 eura za trogodišnje razdoblje⁵⁰.

c) Razvoj poljoprivrednog gospodarstva i poduzetništva

Podmjera 1 Potpora mladim poljoprivrednicima za osnivanje gospodarstva

Prihvatljivi korisnici su fizičke osobe koje su u trenutku podnošenja prijave mlađe od 40 godina, posjeduju odgovarajuće profesionalne vještine i sposobnosti i prvi put pokreću poljoprivredno gospodarstvo. Dodjeljuje se u razdoblju od najviše pet godina od godine kada je gospodarstvo upisano u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava s novim nositeljem gospodarstva, najmanje u dvije rate uz uvjetovanje isplate zadnje rate nakon dokaza provedbe ciljeva koje je korisnik iznio u poslovnom planu. Potpora je u rasponu 3.500 i 70.000 eura⁵¹.

Podmjera 2 Pokretanje nepoljoprivrednih aktivnosti

Korisnici su mikro i mali gospodarski subjekti koji se bave nepoljoprivrednom djelatnošću osnovani kao obrti, zadruge i d.o.o. čiji su osnivači fizičke osobe. Prihvatljiva ulaganja obuhvaćaju pokretanje nepoljoprivrednih aktivnosti u ruralnom području u skladu s Nacionalnom klasifikacijom djelatnosti. Potpora se daje paušalno, na osnovi poslovnog plana u periodu od najviše pet godina od godine kada je gospodarstvo osnovano, najmanje u dvije rate, uz uvjetovanje isplate zadnje rate nakon dokaza provedbe ciljeva koje je korisnik dao u poslovnom planu. Može se dobiti od 3.500 do 70.000 eura.

⁵⁰ Tufekčić Marija, Tufekčić Željko 2013: EU politike & fondovi 2014-2020. Plavi part Benci, Z. 2005. Vodič kroz fondove Europske unije, Zagreb: Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva

⁵¹ Ministarstvo regionalnog razvoja i EU fondova: OP Konkurentnost i kohezija 2014.-2020. Dostupno na: <http://www.strukturnifondovi.hr/op-konkurentnost-i-kohezija2014-2020-779>, (15.3.2018.)

Podmjera 3 Razvoj malih gospodarstava

Prihvatljivi su svi sektori poljoprivredne proizvodnje sukladno Zakonu o poljoprivredi. Potpora se daje paušalno, na osnovu poslovnog plana u razdoblju od najviše pet godina od godine kada je gospodarstvo osnovano, najmanje u dvije rate, uz uvjetovanje isplate zadnje rate nakon dokaza provedbe ciljeva koje je korisnik postavio u poslovnom planu te iznosi od 3.500 do 15.000 eura.

Podmjera 4 Razvoj postojećih nepoljoprivrednih aktivnosti

Prihvatljiva su ulaganja u stvaranje i razvoj nepoljoprivrednih aktivnosti u ruralnom području u skladu s Nacionalnom klasifikacijom djelatnosti uključujući i preradu i trženje. Dopušteni troškovi obuhvaćaju materijalna ulaganja u izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili kupnju, uključujući najam nepokretne imovine, kupnju ili najam nove mehanizacije i opreme te računalni softver, do tržišne vrijednosti imovine. Minimalna potpora po investiciji je 3.500 eura, maksimalna 200.000 eura u tri kalendarske godine, odnosno tijekom programskog razdoblja po korisniku i ovoj mjeri iznosi 500.000 eura⁵².

d) Proizvodi s oznakom kvalitete

Cilj je potaknuti proizvođače na poboljšanje kakvoće proizvoda čime se doprinosi povećanju dodane vrijednosti jer takvi proizvodi spadaju u višu cjenovnu kategoriju. Potpora će stoga pokriti više troškova proizvodnje sve dok se ti troškovi odražavaju na višu cijenu tih proizvoda na tržištu. Korisnici su poljoprivredna gospodarstva koja koriste zaštitni znak ili oznaku kakvoće (oznaka izvornosti, oznaka zemljopisnog podrijetla, oznaka tradicionalnog ugleda) na proizvodima, ekološki poljoprivredni proizvođači, grupe proizvođača u sektoru vinarstva te grupe proizvođača jakih alkoholnih pića i korisnici registrirane zemljopisne oznake jakih alkoholnih pića. Maksimalni iznos potpore ne prelazi 3.000 eura godišnje po gospodarstvu i dodjeljivat će se do pet godina⁵³.

⁵² Tufekčić Marija, Tufekčić Željko 2013: EU politike & fondovi 2014-2020. Plavi part Benci, Z. 2005. Vodič kroz fondove Europske unije, Zagreb: Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva

⁵³ Ministarstvo regionalnog razvoja i EU fondova: OP Konkurentnost i kohezija 2014.-2020. Dostupno na: <http://www.strukturnifondovi.hr/op-konkurentnost-i-kohezija2014-2020-779>, (15.3.2018.)

e) Ulaganja u imovinu

Namijenjena je poljoprivrednim gospodarstvima za nove objekte i pripadajuću infrastrukturu, mehanizaciju, gospodarska vozila, strojeve i opremu uključujući tehnološku i informatičku opremu koja služi poboljšanju konkurentnosti u biljogojstvu, stočarstvu i s njima povezanim uslužnim djelatnostima te za kupnju zemljišta radi realizacije projekta. Uključuje i nematerijalna ulaganja u računalne programe te ostala, poput usluga arhitekata, geodeta, konzultanata, kao i studije izvedivosti, patente i licence. Minimalna potpora je 3.500 eura, maksimalna po investiciji 1,5 milijun eura, a tijekom programskog razdoblja maksimum po korisniku u ovoj podmjeri je tri milijuna eura⁵⁴.

Podmjera 2 Prerada, razvoj i trženje proizvoda

Namijenjena je za obiteljska poljoprivredna gospodarstva, obrte, zadruge i trgovačka društva koja se bave preradom proizvoda. Dopuštena su ulaganja u objekte i pripadajuću infrastrukturu, mehanizaciju, gospodarska vozila, strojeve, opremu uključujući tehnološku i informatičku opremu te za marketing proizvoda, no isključuje pamuk i proizvode ribarstva.

Podmjera 3 Razvoj i unapređenje infrastrukture za navodnjavanje

Korisnici su jedinice područne (regionalne) i lokalne samouprave. Minimalna vrijednost potpore po investiciji iznosi 100.000 eura, maksimalna pet milijuna eura dok ograničenje je po korisniku za cijelo programsko razdoblje 15 milijuna eura. Intenzitet potpore iznosi do 100% od ukupnih prihvatljivih troškova za ne profitne investicije. Plaćanja mogu biti u ratama. Korisnik može tražiti avansna plaćanja do 50% potpore⁵⁵.

Podmjera 4 Ulaganja u ne proizvodne investicije

Mogu se javiti jedinice lokalne samouprave, tijela javnih ovlasti kao fakulteti, nacionalni parkovi, parkovi prirode i slično. Prihvatljiva ulaganja su istraživački i edukacijski objekti i ostala neproizvodna ulaganja povezana s agro-okolišnim ciljevima unutar ovog programa, uključujući

⁵⁴ Ministarstvo regionalnog razvoja i EU fondova: OP Konkurentnost i kohezija 2014.-2020. Dostupno na: <http://www.strukturnifondovi.hr/op-konkurentnost-i-kohezija2014-2020-779>, (15.3.2018.)

⁵⁵ Mikuš O. Ramani D. Sur. (2010) Smjernice zajedničke poljoprivredne politike Europske unije nakon 2013. godine, Agronomski glasnik

očuvanje bioraznolikosti vrsti i staništa kao i očuvanje Natura 2000 područja. Minimalna potpora po investiciji iznosi 3.500 eura, a maksimalna 30.000 eura⁵⁶. Plaćanja mogu biti u ratama. Avansno korisnici mogu i dobiti do 50% prihvatljivih troškova projekta.

f) Obnova zbog elementarnih i prirodnih nepogoda

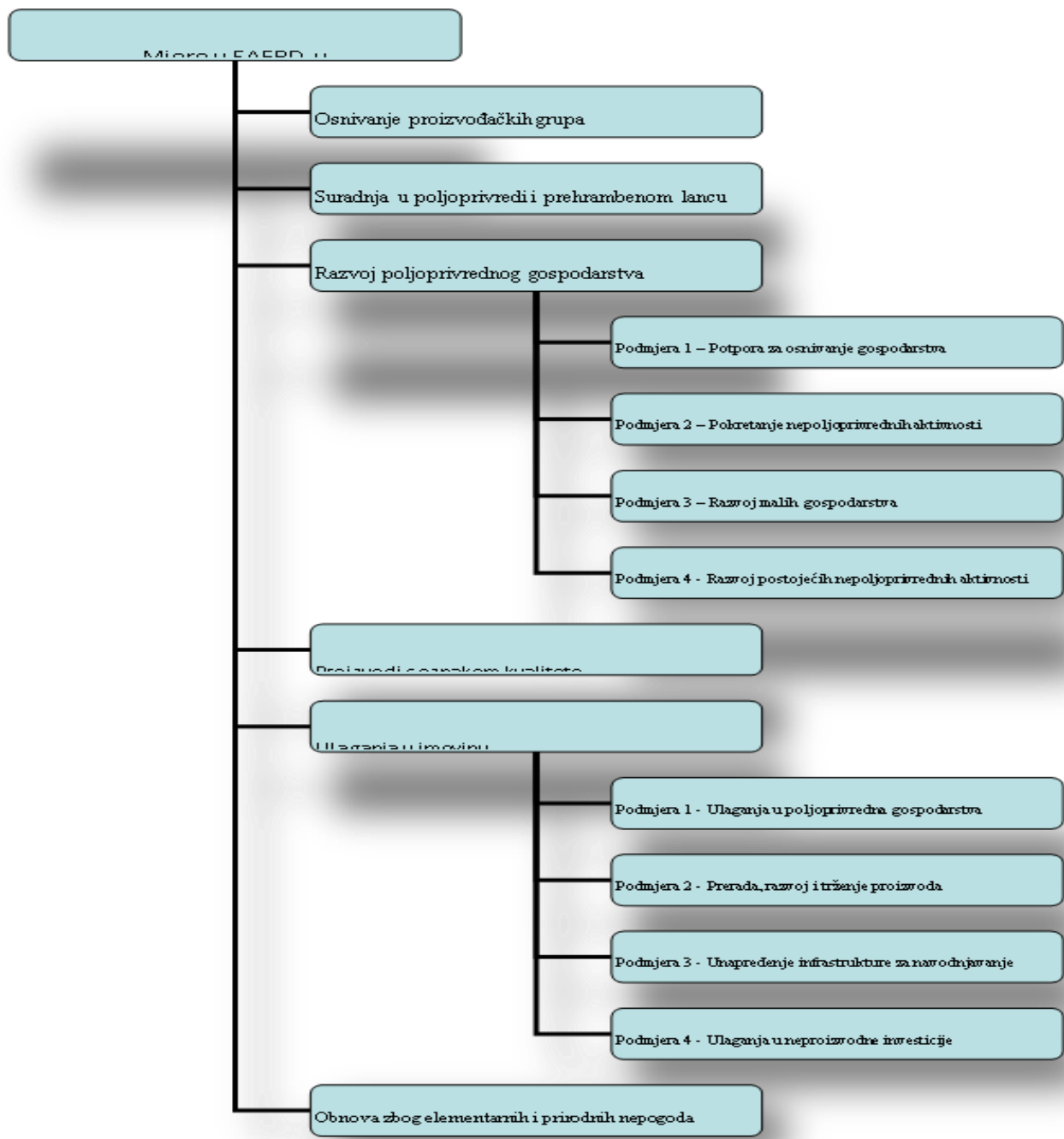
S obzirom na velike materijalne štete koje elementarne nepogode uzrokuju u poljoprivrednoj proizvodnji cilj ove mjere je ulaganje u prevenciju i smanjenje / ograničavanje njihovog utjecaja kao i obnavljanje potencijala poljoprivredne proizvodnje oštećenih u prirodnim katastrofama.

Korisnici su OPG-i, pravne i fizičke osobe, poljoprivrednici ili skupine (zadruga, udruge) poljoprivrednika. Visina potpore može biti 80% od vrijednosti prihvatljivog troška namijenjenog radovima na prevenciji za jedno poljoprivredno gospodarstvo, ali i 100% od vrijednosti prihvatljivog troška namijenjenog radovima na prevenciji za zajednička ulaganja više korisnika.

Slika 1. prikazuje mjere u EAFRD-u⁵⁷.

⁵⁶ Mikuš O. Ramani D. Sur. (2010) Smjernice zajedničke poljoprivredne politike Europske unije nakon 2013. godine, Agronomski glasnik

⁵⁷ Ministarstvo regionalnog razvoja: Program ruralnog razvoja 2014.-2020. Dostupno na: <http://www.strukturnifondovi.hr/program-ruralnog-razvoja-2014-2020>, (15.3.2018.)

Shema 2 Mjere u EAFRD-u

Izvor; Vlastita izrada autora rada prema podacima Jurišić, T. Hrvatska poljoprivreda u zajedničkoj poljoprivrednoj politici Europske unije: sadašnjost i sutrašnjica, 2013. str. 220.

4. RURALNI RAZVOJ U REPUBLICI HRVATSKOJ

Ruralno područje u Republici Hrvatskoj obuhvaća više od 90% teritorija. Svjedoci smo sve većeg iseljavanja stanovništva iz ruralnih krajeva i opustošenih sela. Stanovništvo ruralnih područja većinom je staro i nedovoljno obrazovano, čime im je dodatno otežan pristup informacijama. EU je prepoznala problematiku ruralnog razvoja i u skladu s tim napravila reformu unutar Zajedničke poljoprivredne politike i započela s provedbom LEADER pristupa. Ulaskom RH u EU, ostvarili smo članstvo koje sa sobom nosi prava i obaveze. Jedna od direktiva EU bilo je i usklađivanje ruralne politike. Slijedom toga, tijekom pretpristupnog perioda ponuđena su nam sredstva iz programa SAPARD i IPARD, kako bismo se što bolje mogli pripremiti za članstvo u zajednici: unaprijediti poljoprivredni sektor i postići konkurentnost⁵⁸.

Stupanjem u punopravno članstvo EU, RH postali su dostupni strukturni fondovi unije, uključujući i EAFRD, dok su u pretpristupnom razdoblju od 2007. godine RH bili dostupni pretpristupni fondovi za poljoprivredu i ruralni razvoj.

Pretpristupni fondovi rade na principu da su državama kandidatkinjama na raspolaganju bespovratna sredstva kao priprema za korištenje financijskih sredstava Strukturnih fondova i Kohezijskog fonda. Prije stjecanja statusa kandidata, Hrvatska je od 1996. do 2000. koristila program OBNOVA u svrhu razvoja ratom pogođenih područja, te od 2001. do 2004. program CARDS⁵⁹. Projekti unutar programa CARDS cilj je bio uklanjanje posljedica rata, demokratizacija i izgradnja institucija, održivi gospodarski razvoj, socijalni razvoj, regionalna suradnja između država korisnica te transnacionalna, regionalna i prekogranična suradnja. Nakon pozitivnog avisa istjecanja statusa kandidata, Hrvatskoj su otvoreni programi PHARE, ISPA i SAPARD⁶⁰.

⁵⁸ Puljiz, B.; Ravlić, S.; Vsković, V. (2012.) Hrvatska u EU: kako dalje? Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo, Zagreb, str.253 ⁷⁹Gerber M. (2005) Legenda o poduzetništvu: zašto većina malih poduzeća propada i što poduzeti, Zagreb, IBS, str.

⁵⁹ Gerber M. 2005. Legenda o poduzetništvu: zašto većina malih poduzeća propada i što poduzeti, Zagreb, IBS, str. 60

⁶⁰ Kesner-Škreb, Marina (2008.) Zajednička poljoprivredna politika Europske unije, Institut za javne financije, Zagreb, str. 215

4.1. Strategija razvoja ruralnog područja Republike Hrvatske

U Hrvatskoj je prisutan visoki stupanj ruralnosti. Kao uglavnom ruralne regije može se klasificirati 14 županija. Pet županija imaju vrlo visok stupanja ruralnosti, čak 90%-100% stanovništva živi u ruralnim zajednicama. To su Sisačko-moslavačka, Karlovačka, Ličko-senjska, Virovitičko-podravska i Šibensko-kninska. U znatno ruralne regije spada 6 županija, a samo se Grad Zagreb može definirati kao uglavnom urbana regija. OECD razlikuje tri skupine prema stupnju ruralnosti⁶¹:

- **Uglavnom ruralne regije**, gdje više od 50% regionalnog stanovništva živi u ruralnim zajednicama.
- **Znatno ruralne regije**, gdje 15% do 50% stanovništva živi u ruralnim zajednicama.
- **Uglavnom urbane regije**, manje od 15% stanovnika živi u ruralnim zajednicama.

Hrvatska svoje ruralne aktivnosti financira iz proračuna EU (75%) i iz nacionalnih sredstava (25%)⁶². Kao i u EU, provodi se sustav poljoprivredne potpore u tri područja: *izravna plaćanja, mjere unaprjeđenja tržišta i mjere potpore ruralnom razvoju*. Hrvatska najvećih problema ima s izravnim plaćanjima. Međutim ulaskom u EU, otvorene su velike mogućnosti za Hrvatsku. U financijskom paketu određeno je 373 milijuna eura godišnje za izravna plaćanja i 27, 7 za ruralni razvoj⁶³.

⁶¹ Gerber M. (2005) Legenda o poduzetništvu: zašto većina malih poduzeća propada I što poduzeti, Zagreb, IBS, str.65

⁶² Devčić, Anton, Šostar, Marko (2015) Regionalni razvoj i fondovi Europske unije: Prilike i izazovi. Veleučilište u Požegi, Požega, str.120

⁶³ Tufekčić, M., Tufekčić, Ž. (2013.) EU politike i fondovi 2014- 2020, Plavi partner, Zagreb, str. 305

4.2. Program ruralnog razvoja RH 2014.-2020. godine

Europska je komisija 26. svibnja 2014. godine odobrila Program ruralnog razvoja zemalja članica EU, a među njima i naš Program ruralnog razvoja RH za razdoblje 2014. do 2020. godine. Program ruralnog razvoja RH za razdoblje 2014. do 2020. godine vrijedan oko 2.4 milijarde eura, počeo se stvarati još 2012. godine, a današnje odobrenje predstavlja krunu tog dugotrajnog procesa u koji su bili uključeni domaći stručnjaci, mahom djelatnici Ministarstva poljoprivrede i Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razdoblju⁶⁴. Za korištenje Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj unutar novog financijskog razdoblja, nužno je bilo definirati strateški okvir unutar kojeg su definirani osnovni uvjeti i iznosi potpore po mjerama. Tematski prioriteti ulaganja su definirani Uredbom (EU) br. 1305/2013 Europskog parlamenta i Vijeća⁶⁵. Navedene prioritete moguće je realizirati mjerama ruralnog razvoja, koje će se financirati sredstvima EAFRD-a u udjelu od 85%, dok 15% sredstava dolazi iz nacionalnog proračuna. Uredbom Parlamenta i Vijeća EU 1305/2013, koja propisuje provedbu EAFRD-a, zadan je paket mjera između kojih države članice odabiru one koje na najbolji mogući način mogu odgovoriti na zahtjeve koji proizlaze iz njihovih specifičnosti.

Europska komisija odobrila je 26. svibnja 2015., nova dvadeset i četiri Programa ruralnog razvoja zemalja članica EU, a među njima i Program ruralnog razvoja RH za razdoblje 2014.-2020.godine⁶⁶. Programom je definirano 16 mjera čiji je cilj povećanje konkurentnosti hrvatske poljoprivrede, šumarstva i prerađivačke industrije, ali i unapređenja životnih i radnih uvjeta u ruralnim područjima općenito. Prosječnu godišnju alokaciju, koja iznosi oko 332 milijuna eura, Hrvatska planira rasporediti po mjerama na način prezentiran u tablici u nastavku. Valja naglasiti da se gotovo trećina sredstava, odnosno oko 110 milijuna eura godišnje, planira utrošiti u mjeru

⁶⁴ Puljiz, B.; Ravlić, S.; Vsković, V. (2012.) Hrvatska u EU: kako dalje? Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo, Zagreb, str.256

⁶⁵ Kesner-Škreb, Marina (2008.) Zajednička poljoprivredna politika Europske unije, Institut za javne financije, Zagreb, str.214

⁶⁶ Tufekčić, M., Tufekčić, Ž. (2013.) EU politike i fondovi 2014- 2020, Plavi partner, Zagreb, str.307

Ulaganja u fizičku imovinu.

Tablica 1 Odabrane mjere ruralnog razvoja za razdoblje 2014.- 2020. godine

GODINA	NAZIV MJERE	UDIO (POSTO)
2014.	Ulaganja u fizičku imovinu	32,04
2014.	Razvoj poljoprivrednih gospodarstava i poslovanja	11,86
2014.	Temeljne usluge i obnova sela u ruralnim područjima	13,00
2014.	Poljoprivreda, zaštita okoliša i klimatski uvjeti	18,14
2014.	Ekološki uzgoj	4,07
2014.	Plaćanja povezana s područjima s prirodnim ili ostalim posebnim ograničenjima	3,18
2014.	Osiguranje usjeva, životinja i biljaka	2,68
2014.	LEADER pristup	3,00
2014.	Tehnička pomoć	2,50
2015.	Prenošenje znanja i aktivnosti informiranja	0,43
2015.	Savjetodavne službe, službe za upravljanje i pomoć poljoprivrednim gospodarstvima	0,43
2015.	Programi kvalitete za poljoprivredne proizvode i hranu	0,43
2015.	Obnavljanje poljoprivrednog proizvodnog potencijala narušenog elementarnim nepogodama i katastrofalnim događajima te uvođenje preventivnih aktivnosti	1,29
2015.	Ulaganja u razvoj šumskih područja i poboljšanje isplativosti šuma	1,71
2015.	Uspostavljanje skupina i organizacija proizvođača	0,50
2015.	Suradnja	0,64
2015.	Uzajamni fondovi	0,93

Izvor; Vlastita izrada autora rada prema podacima Analiza program ruralnog razvoja, 2014

Program prepoznaje široki krug potencijalnih korisnika: od poljoprivrednih gospodarstava, gospodarskih subjekata u poljoprivredi, šumarstvu, prehrambenoj industriji, turizmu i nepoljoprivrednim djelatnostima koje se obavljaju na ruralnom području, proizvođačkih organizacija, savjetodavnih službi, udruga, medija, znanstvenih i obrazovnih institucija, žena poduzetnica, mladih poljoprivrednika, komunalnih poduzeća, jedinica lokalne samouprave pa do institucija središnje države, koje mogu participirati u mjeri tehničke pomoći predviđenoj EAFRD

uredbom⁶⁷. Programom ruralnog razvoja određuju se kriteriji prihvatljivosti i korisnici mjera, utvrđuju rasponi potpora te se planiraju javna sredstva potrebna za realizaciju mjera. EAFRD daje temeljne odrednice o pitanju kriterija, financijskih alokacija po mjerama i korisniku, a na svakoj državi članici ostaje zadaća jasnijeg definiranja svih navedenih kriterija i fokusiranja na određena područja, sukladno rezultatima analiza stanja.

Temeljem kriterija zadanih regulativom EU-a i Programom ruralnog razvoja te zakonskih akata i proceduralnih odrednica Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (www.apprrr.hr), izrađuju se pravilnici za svaku pojedinu mjeru i njima se jasno definiraju pravila za sudjelovanje potencijalnih korisnika na natječajima.

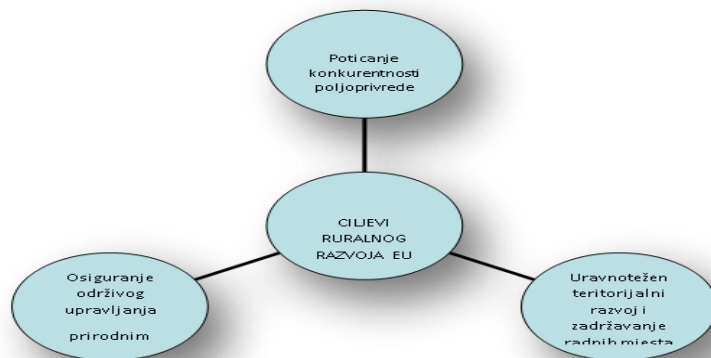
4.3. Republika Hrvatska i korišteni programi pomoći

Shodno zajedničkoj poljoprivrednoj politici EU, uredba ruralnog razvoja EU definirani su i ciljevi i prioriteti ruralnog razvoja EU. Ciljevi su⁶⁸:

- CILJ 1. Poticanje konkurentnosti poljoprivrede
- CILJ 2. Osiguranje održivog upravljanja prirodnim resursima i akcije protiv klimatskih promjena
- CILJ 3. Postizanje uravnoteženog teritorijalnog razvoja ruralnih gospodarstava i zajednica, uključujući stvaranje i zadržavanje radnih mjesta

⁶⁷ Bobek, I. (2015) Regionalni razvoj i Strukturni fondovi EU mogućnosti i izazovi za hrvatsko gospodarstvo., Hrvatska gospodarska komora, Ivanec, str. 135

⁶⁸ Gerber M. (2005) Legenda o poduzetništvu: zašto većina malih poduzeća propada I što poduzeti, Zagreb, IBS, str.71

Shema3 Prikaz ciljeva ruralnog razvoja EU

Izvor: Vlastita izrada autora rada, prema podacima (IPARD program, 2012)

Prioriteti⁶⁹:

- PRIORITET 1: Promicanje znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima
- PRIORITET 2: Povećanje održivosti poljoprivrednih gospodarstava te konkurentnosti svih vrsta poljoprivrednih djelatnosti u svim regijama, promovirajući pri tome i inovacijske poljoprivredne tehnologije, kao i održivo upravljanje šumama
- PRIORITET 3: Promicanje organiziranja lanca prehrane, uključujući preradu i trženje poljoprivrednih proizvoda, dobrobit životinja te upravljanje rizicima u poljoprivredi
- PRIORITET 4: Obnavljanje, očuvanje i poboljšanje ekosustava vezanih uz poljoprivredu i šumarstvo
- PRIORITET 5: Promicanje učinkovitosti resursa i pomaka prema klimatski elastičnom gospodarstvu s niskom razinom ugljika u poljoprivrednom, prehrambenom i šumarskom sektoru

⁶⁹ Tufekčić, M., Tufekčić, Ž. (2013.) EU politike i fondovi 2014- 2020, Plavi partner, Zagreb, str.310

- **PRIORITET 6:** Promicanje socijalne uključenosti, smanjenje siromaštva i gospodarski razvoj u ruralnim područjima

Navedeni ciljevi i prioriteti bit će provedeni u Programskom razdoblju koje obuhvaća sedam godina, odnosno od 2014. do 2020. godine. Preduvjet za mogućnost korištenja sredstava EAFRD u tom programskom razdoblju bila je izrada Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020. godine (PRR 2014.-2020.) koji je upućen Europskoj komisiji na usvajanje.

Temeljem sektorskih analiza i provedene javne rasprave Hrvatska se odlučila na provedbu 16 mjera u programskom razdoblju 2014.-2020.⁷⁰:

- a) Prenos znanja i aktivnosti informiranja; MJERA 1
- b) Savjetodavne službe, službe za upravljanje poljoprivrednim gospodarstvom i pomoć poljoprivrednim gospodarstvima; MJERA 2
- c) Programi kvalitete za poljoprivredne proizvode i hranu; MJERA 3
- d) Ulaganja u fizičku imovinu; MJERA 4
- e) Obnavljanje poljoprivrednog proizvodnog potencijala narušenog elementarnim nepogodama i katastrofalnim događajima te uvođenje odgovarajućih preventivnih aktivnosti; MJERA 5
- f) Razvoj poljoprivrednih gospodarstava i poslovanja; MJERA 6
- g) Temeljne usluge i obnova sela u ruralnim područjima; MJERA 7
- h) Ulaganja u razvoj šumskih područja i poboljšanje isplativosti šuma; MJERA 8
- i) Uspostavljanje skupina i organizacija proizvođača; MJERA 9
- j) Poljoprivreda, okoliš i klimatski uvjeti; MJERA 10
- k) Ekološki uzgoj; MJERA 11
- l) Plaćanja povezana s područjima s prirodnim ograničenjima ili ostalim posebnim ograničenjima; MJERA 13
- m) Suradnja; MJERA 16
- n) Upravljanje rizicima; MJERA 17

⁷⁰ Tufekčić, M., Tufekčić, Ž. (2013.) EU politike i fondovi 2014- 2020, Plavi partner, Zagreb, str.314

4.4. Sustav mjera pomoći; sredstva Republike Hrvatske za razdoblje 2014. do 2020.

Tablica 2 Okvirna raspodjela sredstava po mjerama za RH za razdoblje 2014.-2020.

MJERA	UKUPNO (€)
M1 Prenošenje znanja i aktivnosti informiranja	13.333.333,33
M2 Savjetodavne službe, službe za upravljanje poljoprivrednim gospodarstvom i pomoć poljoprivrednim gospodarstvima	21.176.470,59
M3 Sustavi kvalitete za poljoprivredne proizvode i hranu	7.058.823,53
M4 Ulaganja u fizičku imovinu	667.058.823,53
M5 Obnavljanje poljoprivrednog proizvodnog potencijala narušenog elementarnim nepogodama i katastrofalnim događajima	118.117.647,06
M6 Razvoj poljoprivrednih gospodarstava i poslovanja	262.928.104,58
M7 Temeljne usluge i obnova sela u ruralnim područjima	265.882.352,94
M8 Ulaganja u razvoj šumskih područja i poboljšanje održivosti šuma	92.941.176,47
M9 Uspostava proizvođačkih grupa i organizacija	8.888.888,89
M10 Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene	138.830.280,00
M11 Ekološki uzgoj	128.309.623,50
M13 Plaćanja područjima s prirodnim ograničenjima ili ostalim posebnim ograničenjima	321.600.000,00
M16 Suradnja	8.333.333,33
M17 Upravljanje rizicima	56.673.373,50

Izvor; Vlastita izrada autora rada prema podacima, Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014-2020., Ministarstvo poljoprivrede, 2015.

RH je objavila program ruralnog razvoja za razdoblje 2014.-2016., koji sadrži 16 mjera. Za te mjere predviđeno je ukupno 2.383.294.499,84 eura⁷¹.

⁷¹ Tufekčić, M., Tufekčić, Ž. (2013.) EU politike i fondovi 2014- 2020, Plavi partner, Zagreb, str.316

4.5. Indikativni plan natječaja

Ministarstvo poljoprivrede u suradnji s Agencijom za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju donijelo je indikativni plan raspisivanja natječaja za 2015. godinu za mjere unutar Programa ruralnog razvoja RH za razdoblje 2014.-2020. godine. Okvirni plan raspisivanja natječaja donešen je s obzirom na velik broj upita i zainteresiranost potencijalnih korisnika natječaja.

Tablica 3. Indikativni plan natječaja za Republiku Hrvatsku za 2015

MJERA /PODMJERA /TIP OPERACIJE	PLANIRANI DATUM OBJAVE NATJEČAJA
PODMJERA 7.1. Sastavljanje i aţuriranje planova za razvoj općina i sela u ruralnim područjima i njihovih te planova zaštite i upravljanja koji se odnose na lokalitete Natura 2000 druga područja visoke prirodne vrijednosti	meĳnih usluga te i OŲUJAK 2015 .
MJERA 10. Poljoprivreda, okoliš i klimatski uvjeti	OŲUJAK 2015 .
MJERA 11. Ekološki uzgoj	OŲUJAK 2015.
MJERA 13. Plaćanja povezana s područjima s prirodnim ograničenjima ili ostalim posebnim ograničenjima	OŲUJAK 2015.
TIP OPERACIJE 5.2.2 . Razminiranje poljoprivrednog zemljišta	OŲUJAK 2015.
TIP OPERACIJE 5.2.1 .Obnova poljoprivrednog zemljišta i proizvodnog potencijala	TRAVANJ 2015.
PODMJERA 6.3 .Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava	TRAVANJ 2015.
TIP OPERACIJE 1.1.1 . Strukovno osposobljavanje za višestruku sukladnost, paket mjera poljoprivrede, okoliš i klimatski uvjeti, ekološki uzgoj	SVIBANJ 2015.
PODMJERA 19.1. Pripremna pomoć LEADER	SVIBANJ 2015.
PODMJERA 2.3. Potpora za osposobljavanje savjetnika	LIPANJ 2015.
PODMJERA 17.1. Premija osiguranja za usjeve, Ųivotinje i nasade	LIPANJ 2015.
PODMJERA 6. 1. Potpora za mlade poljoprivrednike	RUJAN 2015.
PODMJERA 4.1. Potpora za ulaganja u poljoprivredna gospodarstva	RUJAN 2015.

PODMJERA 4.2. Potpora za ulaganja u preradu, marketing i/ili razvoj poljoprivrednih proizvoda	RUJAN 2015.
TIP OPERACIJE 1.1.3. Strukovno osposobljavanje za mlade poljoprivrednike	RUJAN 2015.
TIP OPERACIJE 2.1.4. Savjetovanje mladih poljoprivrednika	RUJAN 2015.
PODMJERA 7.2. Ulaganja u izradu, poboljšanje ili proširenje svih vrsta male infrastrukture, uključujući ulaganja u obnovljive izvore energije i uštedu energije	LISTOPAD 2015.
PODMJERA 7.4. Ulaganja u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu	LISTOPAD 2015.
TIP OPERACIJE 4.3.3. Ulaganja u šumarsku infrastrukturu STUDENI 2015	STUDENI 2015

Izvor: Vlastita izrada autora rada prema podacima Indikativnom planu za objavu natječaja za 2015. Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske

4.6. Reforma zajedničke poljoprivredne politike na području RH

Vlada Republike Hrvatske 23. srpnja 2014. godine usvojila je reformu Zajedničke poljoprivredne politike - Hrvatski model izravnih plaćanja u programsko-financijskom razdoblju 2015.-2020. koja se primjenjuje od 1. siječnja 2015.⁷²

⁷² Ministarstvo regionalnog razvoja: Program ruralnog razvoja 2014.-2020. Dostupno na: <http://www.strukturnifondovi.hr/program-ruralnog-razvoja-2014-2020>, (15.3.2018.)

ZPP u razdoblju 2015.-2020. utvrđena je „REFORMSKIM PAKETOM UREDBI“; pri čemu je provedba izravnih plaćanja uređena Uredbom Europskog Parlamenta i Vijeća 1307/2013 koja uspostavlja pravila za program izravnih plaćanja u okviru ZPP-a i Uredbom Europskog Parlamenta i Vijeća 1306/2013 o financiranju, upravljanju i praćenju ZPP-a⁷³.

Za provedbu novog modela izravnih plaćanja Hrvatska ima na raspolaganju u programskom razdoblju 2015.-2020. (financijsko 2016.-2021.) maksimalno 2,5 milijardi eura, od čega će iz EU proračuna biti osigurano 1,5 milijardi eura ili oko 60%. Osim toga, Ministarstvo poljoprivrede povećalo je omotnicu za izravna plaćanja na 423 milijuna eura u odnosu na iznos iz ugovora o pristupanju od 373 milijuna eura, što je povećanje za više od 13% ili 50 milijuna eura⁷⁴.

Umjesto smanjenja potpore velikim korisnicima uvodi se preraspodjela plaćanja usmjerena na mala i srednja poljoprivredna gospodarstva veličine do 20 hektara. Naime, iznos koji bi se ostvario smanjenjem potpore velikim korisnicima prenosio bi se u program ruralnog razvoja. Cilj je od samog početka bio povećanje omotnice za izravna plaćanja jer je prema odredbama ugovora o pristupanju omjer izravnih plaćanja i ruralnog razvoja 54:46, a na razini proračuna EU više od 70% sredstava ide u izravna plaćanja⁷⁵. Uvodi se i program za mlade poljoprivrednike te „zelena plaćanja“ usmjerena održivom razvoju poljoprivrede. Iako su program za male poljoprivrednike i proizvodno vezana potpora izborne mjere za države članice, Ministarstvo poljoprivrede ih uvodi s ciljem potpore osjetljivim sektorima i pomoći malim poljoprivrednicima.

4.7. Hrvatski model izravnih plaćanja u programskom razdoblju EU 2014.-2020.g. za poljoprivredu

Zajednička poljoprivredna politika je zajednička politika svih država članica EU. Njome se upravlja na europskoj razini, a financira se sredstvima iz godišnjeg proračuna EU. Može ju se

⁷³ Gerber M. (2005) Legenda o poduzetništvu: zašto većina malih poduzeća propada i što poduzeti, Zagreb, IBS, str.83

⁷⁴ Beširević, N., Cujzek, I. (2013.) Regionalna politika Europske unije prema Zapadnom Balkanu – dosezi i ograničenja, Politička misao, Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Vol. 50, No.1, travanj 2013.

⁷⁵ Beširević, N., Cujzek, I. (2013.) Regionalna politika Europske unije prema Zapadnom Balkanu – dosezi i ograničenja, Politička misao, Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Vol. 50, No.1, travanj 2013.

opisati kao politiku s tri dimenzije: *potpora tržištu, dohodovna potpora i ruralni razvoj*⁷⁶. Te su tri dimenzije međusobno povezane i cjelokupna održivost ovisi o njihovoj sposobnosti zajedničkog djelovanja. Potpora tržišta odnosi se na poljoprivredu kao sektor koji ovisi o vremenskim uvjetima i klimi više od drugih sektora te govori kako je naša potrošnja hrane uglavnom stalna pa i najmanje promjene u proizvedenim količinama mogu uvelike utjecati na cijene. Kada se govori o drugoj dimenziji, dohodovnoj potpori, izravna plaćanja ne osiguravaju samo osnovni prihod poljoprivrednicima, već i proizvodnju ekoloških javnih dobara.

Treća dimenzija, ruralni razvoj, govori o potrebama i izazovima s kojima se ruralna područja suočavaju i zbog čega su uspostavljeni nacionalni programi razvoja. Kada je riječ o financiranju ZPP-a, postoji unaprijed utvrđeni najviši proračun (kao kod svih politika EU-a) koji se određuje na sedmogodišnjoj osnovi. Time se osigurava gornja granica potrošnje, a poljoprivrednicima mogućnost poznavanja raspoloživosti sredstava. Prve dvije dimenzije potpora tržištu i dohodovna potpora financiraju se isključivo iz proračuna EU, dok se dimenzija ruralnog razvoja temelji na višegodišnjem programiranju, a sufinanciraju je države članice. Održiva proizvodnja hrane, održivo upravljanje prirodnim resursima i ublažavanje klimatskih promjena te uravnotežen teritorijalni razvoj tri su glavna cilja nove, reformirane ZPP (2014. – 2020.) koje je postavila EU. U skladu s ciljevima ZPP-a i specifičnim odlikama hrvatske poljoprivrede, te njenom gospodarskom, ekološkom i društvenom ulogom, ciljevi poljoprivredne politike Republike Hrvatske su⁷⁷:

- gospodarski konkurentna te tehnološki inovativna i modernizirana poljoprivredna proizvodnja i prehrambena industrija temeljena na načelima ekonomske i ekološke održivosti, koja omogućuje stabilnu opskrbu potrošača visokokvalitetnim proizvodima
- povećanje samodostatnosti poljoprivredne proizvodnje i unapređenje trgovinske bilance
- osiguravanje stabilnosti dohotka poljoprivrednih gospodarstava,

⁷⁶ Bilas, V., Franc, S., Cota, A. (2011) Predpristupni Fondovi Europske Unije I Republika Hrvatska u, Ekon. Misao praksa, Vol.1,pp.296 , (str. 293.)

⁷⁷ Ministarstvo regionalnog razvoja: Program ruralnog razvoja 2014.-2020. Dostupno na: <http://www.strukturnifondovi.hr/program-ruralnog-razvoja-2014-2020>, (15.3.2018.)

➤ održivo gospodarenje prirodnim resursima u poljoprivredi uz provedbu načela zaštite prirode, okoliša i očuvanja genetskih resursa,

➤ uravnotežen razvoj ruralnih područja uz očuvanje atraktivnosti ruralnih krajolika i sveukupnog materijalnog i nematerijalnog nasljeđa ruralnih krajeva.

Novosti će se ogledati kroz četiri nove uredbe koje su ranije spomenute⁷⁸:

- Uredba o izravnim plaćanjima,
- Uredba o zajedničkom uređenju tržišta poljoprivredno-prehrambenih proizvoda,
- Uredba o ruralnom razvoju,
- Horizontalna uredba kojom se uređuje financiranje, upravljanje i praćenje provedbe ZPP-a.

Izravna plaćanja u okviru ZPP-a EU su godišnja potpora dohotku poljoprivrednika. Sastoje se od više mjera:

a) Potpora po površini (nevezana uz vrstu proizvodnje):

- Osnovno plaćanje (temelji se na pravima na plaćanja)
- Zeleno plaćanje (vezano uz osnovno plaćanja)
- Preraspodijeljeno plaćanje (za prvih 20 hektara)
- Plaćanje za mlade poljoprivrednike (za 25 hektara)

b) Proizvodno-vezana potpora dodjeljuje se za:

- Stočarstvo (4 mjere)
- Biljnu proizvodnju (4 mjere)

c) Program za male poljoprivrednike

- obuhvaća potpore pod A i B, uz jednostavnije uvjete za poljoprivrednike
- smanjenje kontrola.

⁷⁸ Ministarstvo regionalnog razvoja: Program ruralnog razvoja 2014.-2020. Dostupno na: <http://www.strukturnifondovi.hr/program-ruralnog-razvoja-2014-2020>, (15.3.2018.)

Izravna plaćanja dodjeljuju se samo aktivnim poljoprivrednicima koji obavljaju poljoprivrednu djelatnost na gospodarstvu upisanim u Upisnik poljoprivrednika. Korisnik izravnih plaćanja treba održavati poljoprivredne površine tako da na njima ne prodiru neželjena šumska vegetacija te da na njima nema posebno agresivnih korova. Trajne travnjake i pašnjake te ostale poljoprivredne površine na kojima se ne uzgajaju klasične poljoprivredne kulture, korisnik treba pokositi barem jednom godišnje ili omogućiti ispašu na njima. Na obalnom i planinskom dijelu Hrvatske, korisnici trebaju omogućiti ispašu s barem 0,1 uvjetnim grlom po hektaru krškog pašnjaka (npr. 1 ovca ili koza na 1 prihvatljivi hektar krških pašnjaka), ili moraju pokositi trajni travnjak barem jednom godišnje.

Sve navedeno je propisano Pravilnikom o provedbi izravnih plaćanja i IAKS mjerama ruralnog razvoja (NN 35/15, 53/15, 69/15, 101/15)⁷⁹. Upravo je osiguravanje dohotka poljoprivrednih gospodarstava glavni cilj izravnih plaćanja.

Novim modelom definiran je pojam aktivnog poljoprivrednika koji jedini može ostvariti pravo na izravna plaćanja. „Poljoprivrednik je fizička ili pravna osoba (ili grupa fizičkih ili pravnih osoba) koja obavlja poljoprivrednu djelatnost⁸⁰:

- proizvodi poljoprivredne proizvode
- održava poljoprivredno zemljište u stanju pogodnom za ispašu ili uzgoj
- provodi minimalne aktivnosti na poljoprivrednim površinama koje se prirodno održavaju u stanju pogodnom za ispašu ili uzgoj.

Novim modelom također su regulirani i ostali uvjeti koje treba ispuniti kako bi se ostvarila prava na izravna plaćanja. Za rješenje prethodno nabrojanih problema prisutnih u poljoprivredi RH, posebno su važna plaćanja koja se odnose na mlade poljoprivrednike te na one koji raspolažu s malom obradivom površinom. Plaćanje za mlade poljoprivrednike ima zadatak generacijske obnove, odnosno pomlađivanja poljoprivrednika te je za ovu vrstu plaćanja država članica dužna izdvojiti do 2% pripadajuće nacionalne omotnice. „Mladi poljoprivrednik je fizička osoba koja nije starija od 40 godina u godini u kojoj prvi puta podnosi svoj zahtjev za plaćanjem i koja po

⁷⁹ Franić, R. (2006) Politika ruralnog razvitka - nova politika za Hrvatsku. Agronomski glasnik 3: (str. 234)

⁸⁰ Bilas, V., Franc, S., Cota, A. (2011) Predpristupni Fondovi Europske Unije i Republika Hrvatska u, Ekon. Misao praksa, Vol.1,pp.296 , (str. 297)

prvi put osniva poljoprivredno gospodarstvo kao nositelj (upravitelj) ili je već osnovala poljoprivredno gospodarstvo unatrag pet godina prije podnošenja prvog zahtjeva za osnovnim plaćanjem⁸¹. Plaćanja za mala poljoprivredna gospodarstva pripadaju izbornim mjerama, a poljoprivredna gospodarstva koja se odluče za ovu vrstu plaćanja nisu dužna ispunjavati uvjete „zelenih mjera“ i višestruke sukladnosti. U zadnjem poglavlju rada bit će više o mladim poduzetnicima.

4.7.1. Financijska omotnica za izravna plaćanja

Nacionalna omotnica RH utvrđena Ugovorom o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji sadrži sredstva za izravna plaćanja i mjere zajedničke organizacije tržišta iz Europskog poljoprivredno-jamstvenog fonda (EPJF) te sredstva za ruralni razvoj iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR). Za izravna plaćanja predviđena je ukupna omotnica od 373 milijuna eura godišnje, uz postupno povećanje udjela financiranja iz EPJF kroz 10 godina (35% sredstava za 2015.g. isplaćuje se iz EPJF, 40% za 2016.g, itd. do 100% izravnih plaćanja iz EPJF za 2022. godinu).⁸² Dodatno na sredstva fonda EPJF, RH ima mogućnost nadoplate iz državnog proračuna do 100% iznosa nacionalne omotnice izravnih plaćanja za pojedinu godinu.

Pored toga, RH raspolaže dodatnom omotnicom za razminirane poljoprivredne površine koja iznosi maksimalno 9,6 milijuna eura godišnje, također s postupnim uvođenjem financiranja iz EPJF kroz 10 godina (do 100% sredstava iz EPJF u 2022.g.). Temeljem mehanizma „fleksibilnosti između stupova ZPP-a”, RH će koristiti 15% godišnje alokacije sredstava EPFRR za financiranje izravnih plaćanja u razdoblju 2015.-2019. g. Radi se o dodatnoj alokaciji od 49,8 milijuna eura godišnje, čime se ukupna omotnica za izravna plaćanja povećava na 183.035.000 milijuna eura iz fonda EPJF za 2015. godinu, uz mogućnost nadoplate iz državnog proračuna do

⁸¹ Bobek, I. (2015) Regionalni razvoj i Strukturni fondovi EU mogućnosti i izazovi za hrvatsko gospodarstvo., Hrvatska gospodarska komora, Ivanec, str.182

⁸² Beširević, N., Cujzek, I. (2013.) Regionalna politika Europske unije prema Zapadnom Balkanu – dosezi i ograničenja, Politička Misao, Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Vol. 50, No.1, travanj 2013.

ukupnog iznosa od 430.425.000 eura za izravna plaćanja za 2015.g. (uključujući omotnicu za razminirane površine)⁸³.

Tablica 4 Raspodjela omotnice izravnih plaćanja za 2015. god

Mjera	% omotnice izravnih plaćanja	Ukupan teoretski iznos za 2015.g. (100% nadoplata iz državnog proračuna) (u EUR)	Iznos fonda EPJF (u EUR)
UKUPNO IZRAVNA PLAĆANJA		430.425.000	183.035.000
Program osnovnog plaćanja (POP)*	43	185.082.750	78.705.050
Program osnovnog plaćanja bez nacionalne rezerve		179.530.268	76.343.898
Nacionalna rezerva (3% POP)		5.552.483	2.361.151
ZELENA PLAĆANJA	30	129.127.500	54.910.500
PROIZVODNO VEZANA POTPORA	15	64.563.750	27.455.250
PRERASPODIJELJENA PLAĆANJA	10	43.042.500	18.303.500
POTPORA ZA MLADE POLJOPRIVREDNIKE	2	8.608.500	3.660.700

Izvor; Vlastita izrada autora prema podacima Ministarstvo poljoprivrede

U tekstu se koristi novčana valuta EUR budući da su financijske omotnice utvrđene u eurima u krovnoj uredbi za izravna plaćanja - Uredbi 1307/2013¹²². Tečaj koji će se koristiti za konverziju iznosa u kune je tečaj Europske središnje banke na zadnji dan prije 1. listopada svake godine za koju se isplaćuje potpora.

Omotnica (ili „gornja granica“) programa osnovnog plaćanja sadrži i nacionalnu rezervu prava u vrijednosti od 3% programa osnovnog plaćanja⁸⁴. Omotnica programa osnovnog plaćanja uvećat će se za 0,5% godišnje kako bi se smanjio rizik neiskorištavanja sredstava EPJF zbog umanjjenja,

⁸³ 14. Franić, R. (2006) Politika ruralnog razvitka - nova politika za Hrvatsku. Agronomski glasnik 3: (str. 230)

⁸⁴ Dujmović, K.A., Jagić, J., sur. (2012.) Praktični vodič za korisnike EU fondova u Hrvatskoj, Zagreb: Hrvatska udruga poslodavaca. Dostupno na: http://www.eu-projekti.info/eu/wp-content/uploads/2013/03/Prakticni-vodiczakorisnike-EU-fondova_web.pdf, pristupljeno (20.3.2018.)

isključenja i drugih nepravilnosti (u smislu članka 22(2) Uredbe 1307/2013). Dakle, ukupna vrijednost osnovnih prava na plaćanja koja se mogu dodijeliti za 2015.g. iznosi 79.345.672,500 eura iz fonda EPJF, a ukupna sredstva koja će se moći isplatiti za prava na plaćanje iznose 78.705.050 eura iz fonda EPJF⁸⁵. U prikazanoj strukturi omotnice Izravnih plaćanja nalazi se i Shema za male poljoprivrednike. Naime, s obzirom na način obračuna iznosa za male poljoprivrednike, iz svake će se od mjera izravnih plaćanja odvajati odgovarajući iznos za tu shemu (ukupno otprilike 2-3% omotnice izravnih plaćanja).

4.7.2. Aktivni poljoprivrednik i minimalni zahtjevi za primanje izravnih plaćanja

Izravna plaćanja ne dodjeljuju se fizičkim ili pravnim osobama ili skupinama fizičkih ili pravnih osoba koje upravljaju zračnim lukama, željezničkim poduzećima, vodoopskrbnim poduzećima, agencijama za nekretnine, trajnim sportskim i rekreativnim terenima. Osoba ili skupina koje spadaju u područje negativne liste smatra se, međutim, aktivnim poljoprivrednikom ako pruži provjerljive dokaze koji pokazuju da⁸⁶:

- godišnji iznos izravnog plaćanja iznosi barem 5% ukupnih primitaka koje su primili od nepoljoprivrednih aktivnosti u posljednjoj fiskalnoj godini za koju su takvi dokazi dostupni
- njihove poljoprivredne aktivnosti nisu beznačajne
- njihova glavna djelatnost ili predmet poslovanja sastoji od obavljanja poljoprivredne djelatnosti.

Smatra se da je poljoprivredna djelatnost iz stavka 3) točke c) ovog poglavlja glavna djelatnost ili predmet poslovanja pravne osobe (obrta, trgovačkog društva, zadruge i dr.) ako u sudskom registru Ministarstva pravosuđa najmanje 50% predmeta poslovanja te pravne osobe čine poljoprivredne i vezane djelatnosti (prema NKD 01) te za obrt ako je poljoprivredna djelatnost registrirana kao pretežita djelatnost obrta u Obrtnom registru. Negativna lista ne primjenjuje se na

⁸⁵ Defilippis, Josip (2005) Poljoprivreda i razvoj. Školska knjiga, Zagreb, str.105

⁸⁶ Franić, R. (2006) Politika ruralnog razvitka - nova politika za Hrvatsku. Agronomski glasnik 3: (str. 227)

poljoprivrednike koji su primili izravna plaćanja manja od 5.000 kn u prethodnoj godini⁸⁷. Ovaj iznos određuje se na nacionalnoj razini kao najveći iznos za male poljoprivrednike, do raspolaganja relevantnim podacima o takvim korisnicima i njihovim eventualnim iznosima izravne potpore.

Poljoprivrednik može primiti izravna plaćanja po poljoprivrednoj površini ako je prihvatljiva površina njegovog poljoprivrednog gospodarstva 1 hektar ili više. Poljoprivrednici koji ostvaraju proizvodno-vezanu potporu u stočarstvu, a ne zadovoljavaju navedeni minimum površine od 1ha, ostvaruju pravo na izravna plaćanja ako je ukupan iznos izravnih plaćanja jednak ili veći od kunske protuvrijednosti od 100 eura po zadnjem tečaju Europske središnje banke prije 1. listopada one godine za koju se potpora dodjeljuje. Isti prag (minimalna površina od 1 hektara) primjenjuje se za početnu dodjelu prava na plaćanja u 2015.g. (prema članku 24 (9) Uredbe1307/2013)⁸⁸.

Prava na plaćanja ne dodjeljuju se ukoliko ukupna prihvatljiva površina gospodarstva iznosi manje od 1 hektar. Zemljište koje se može napasivati (trajni pašnjaci), a na njemu ne prevladavaju trave i druga zeljasta krma, također je uključeno u definiciju trajnog travnjaka, pri čemu će se za takvo zemljište primjenjivati koeficijenti smanjenja prihvatljive površine.

4.7.3. Preraspodjela sredstava za prve hektare

U okviru programa izravnih plaćanja koristit će se mogućnost preraspodjele sredstava kao dodatna potpora za mala i srednja gospodarstva na nacionalnoj razini, uz korištenje 10% omotnice izravnih plaćanja (=43.042.500 eura za razdoblje 2015.-2019.g. u slučaju cjelokupne nadoplate iz državnog proračuna). Dodatnu preraspodijeljenu potporu moći će ostvariti svaki korisnik za prvih 20 prihvatljivih hektara. Predviđa se da će otprilike 550.000 hektara biti prihvatljivo za ovu potporu od ukupno predviđenih prihvatljivih 950.000 ha, s procijenjenim

⁸⁷ Bilas, V., Franc, S., Cota, A. (2011) Predpristupni Fondovi Europske Unije I Republika Hrvatska u, Ekon. Misao praksa, Vol.1,pp.296 , (str. 304.) ¹²⁷Burić Pejčinović, M. (2010) Učinkovitost korištenja pretpristupnim fondovima Europske unije u Hrvatskoj. Hrvatska i komparativna javna uprava. Vol.10, No. 3. (str. 666.)

⁸⁸ Burić Pejčinović, M. 2010. Učinkovitost korištenja pretpristupnim fondovima Europske unije u Hrvatskoj, Hrvatska i komparativna javna uprava. Vol. 10, No. 3 (str. 666.)

iznosom od 79 EUR/ha za razdoblje 2015.-2019.(u slučaju cjelokupne nadoplate iz državnog proračuna)⁸⁹. Preraspodijeljena plaćanja uvode se za prvih 20 ha s obzirom na strukturu dosadašnje raspodjele izravne potpore i veličinu poljoprivrednih gospodarstava.

Kad se radi o izravnoj potpori za 2013., 92% svih gospodarstava koja su zatražila potporu (njih 81.039) bilo je u kategoriji od 1 do 20 ha. Samo 7.393 gospodarstva (ili 8,36%) su gospodarstva koja su raspolagala s više od 20 ha poljoprivrednog zemljišta. Smanjivanje plaćanja velikim korisnicima neće se primjenjivati (u skladu sa člankom 11(3) Uredbe 1307/2013) s obzirom na to da se temeljem mehanizma fleksibilnosti između stupova ZPP-a koriste sredstva EPFRR za financiranje dijela izravnih plaćanja (u razdoblju 2015.-2019.).

4.7.4. Program za mlade poljoprivrednike

Programu za mlade poljoprivrednike dodijeljeno je 2% omotnice izravnih plaćanja (= 8.608.500 EUR u slučaju cjelokupne nadoplate iz državnog proračuna). Mladi poljoprivrednici dobivaju ovu potporu u razdoblju od najviše pet godina nakon što su osnovali ili preuzeli poljoprivredno gospodarstvo. Mladi poljoprivrednici dobivat će za prvih 25 ha dodatni iznos od 25% prosječnog plaćanja po hektaru.

Dodatni kriterij za ovu potporu je završeno minimalno srednjoškolsko obrazovanje poljoprivrednog, prehrambenog ili veterinarskog usmjerenja ili završena stručna edukacija, što je propisano Pravilnikom o izravnim plaćanjima. Ako se predviđeni iznos omotnice za mlade poljoprivrednike pokaže nedostatnim, Program za mlade poljoprivrednike moći će se financirati i sredstvima nacionalne rezerve, koja iznosi 3% osnovnog programa plaćanja (=5.552.483 EUR u slučaju cjelokupne nadoplate iz državnog proračuna)⁹⁰.

4.7.5. Proizvodno vezana potpora

⁸⁹ Defilippis, Josip (2005) Poljoprivreda i razvoj. Školska knjiga, Zagreb

⁹⁰ Dujmović, K.A., Jagić, J., sur. (2012.) Praktični vodič za korisnike EU fondova u Hrvatskoj, Zagreb: Hrvatska udruga poslodavaca. Dostupno na: http://www.eu-projekti.info/eu/wp-content/uploads/2013/03/Prakticni-vodiczakorisnike-EU-fondova_web.pdf, pristupljeno (20.3.2018.)

RH će koristiti 13% godišnje omotnice izravnih plaćanja za financiranje proizvodno vezane potpore u biljnoj i stočarskoj proizvodnji te dodatno 2% omotnice za proizvodnju proteinskih kultura za ishranu životinja na farmama koje se bave stočarskom proizvodnjom. Sektori koji će ostvarivati proizvodno vezanu potporu i njihove godišnje sektorske omotnice (maksimalne, u slučaju cjelokupne nadoplate iz državnog proračuna) za razdoblje 2015.-2019. su⁹¹:

1. Sektor mlijeka - mliječne krave

Prihvatljiva grla: upisana u JRDŽ – osim mesnih pasmina i njihovih križanaca

Sektorska omotnica: 25.500.218 eura; okvirni jedinični iznos: 153 eura za ukupno 167.000 grla.

2. Tov junadi

Uvjeti prihvatljivosti:

- sudjelovanje u Farmskom sustavu osiguranja kvalitete junećeg, janječeg i jarećeg mesa
- grla koja u trenutku izlučenja u JRDŽ-u nisu mlađa od 12 mj. i nisu starija od 24 mj.
- evidentirano izlučenje u JRDŽ-u na klanje unutar granica RH

Sektorska omotnica: 13.080.950 eura; okvirni jedinični iznos: 100,6 eura za ukupno 130.000 grla.

3. Krave dojlje

Prihvatljiva grla: grla mesne pasmine, kombinirane pasmine koja se uzgaja u mesnom tipu i njihovi

križanci u prvom koljenu; minimalno držanje teladi

Sektorska omotnica: 1.592.313 eura; okvirni jedinični iznos: 102 eura za ukupno 15.642 grla.

4. Ovce i koze

Uvjeti prihvatljivosti:

- sudjelovanje u Farmskom sustavu osiguranja kvalitete junećeg, janječeg i jarećeg mesa
- prihvatljiva grla su ovce i koze (odrasla ženska grla) koja su trenutku podnošenja zahtjeva starije od 12 mj. ili su imale barem jedno evidentirano janjenje/jarenje u JRDŽ-u te koja su provela minimalni period na gospodarstvu od dolaska do dana isporuke (31.1.-31.12.)

⁹¹ Bilas, V., Franc, S., Cota, A. (2011) Predpristupni Fondovi Europske Unije i Republika Hrvatska u, Ekon. Misao praksa, Vol.1,pp.296 , (str.309.)

- s gospodarstva tijekom godine treba biti evidentirano izlučenje janjadi/jaradi u JRDŽ koja nisu mlađa od 12 mj. i nisu starija od 24 mj.

Sektorska omotnica: 5.089.864 eura; okvirni jedinični iznos: 10 eura za ukupno 500.000 grla.

5. Šećerna repa

Uvjeti prihvatljivosti: minimalna prihvatljiva površina pod šećernom repom: 1 ha.

Sektorska omotnica: 6.515.026 eura; okvirni jedinični iznos: 283 eura za ukupno 23.000 hektara.

6. Sektor voća

Uvjeti prihvatljivosti: potpora se dodjeljuje proizvođačima koji obrađuju najmanje jedan hektar voćnjaka i isporučuju barem 50% vlastite proizvodnje voća kroz udruženja proizvođača (zadruga, proizvođačke grupe, proizvođačke organizacije i dr.)

Sektorska omotnica: 2.137.743 eura; okvirni jedinični iznos: 356 eura za ukupno 6.000 hektara.

7. Sektor povrća

Uvjeti prihvatljivosti: potpora se dodjeljuje proizvođačima koji proizvode povrće na najmanje jedan hektar prihvatljive površine i isporučuju barem 50% vlastite proizvodnje povrća kroz udruženja proizvođača (zadruga, proizvođačke grupe, proizvođačke organizacije i dr.).

Sektorska omotnica: 2.035.946 eura; okvirni jedinični iznos: 509 eura za ukupno 4.000 hektara.

8. Proteinske krmne kulture

Potpورا se dodjeljuje po hektaru za površine pod sljedećim krmnim kulturama: soja za stočnu hranu, stočni grašak (*Pisum sativum*), grahorica (*Vicia sp.*), djetelina (*Trifolium sp.*), lucerna (*Medicago sp.*), stočni bob (*Vicia faba*), smiljkita (*Lotus corniculatus*), lupina (*Lupinus sp.*) i esparzeta (*Onobrychis sp.*). Pored navedenih čistih krmnih kultura, potporu ostvaruju i površine zasijane leguminozno-travnim smjesama, kao što je npr. smjesa lucerne i trave s najmanje 50% lucerne (odnosno slične smjese s najmanje 50% krmne leguminoze).

Sektorska omotnica: 8.608.500 eura; okvirni jedinični iznos: 143 eura za ukupno 60.000 hektara.

Podrška ovim sektorima predložena je s ciljem održavanja razine proizvodnje i ublažavanja posljedica promjena cijena koje su uzrokovale pad prihoda gospodarstva u ovim sektorima. Osim toga, dodatni cilj podrške određenim proizvodnjama (mlijeko, tov, krave dojilje, ovce i koze) je smanjiti negativne učinke reforme na te sektore.

4.7.6. Program za male poljoprivrednike

Program za male poljoprivrednike omogućuje pojednostavljenje procedura podnošenja zahtjeva (nakon 2015.g.) te omogućuje primanje izravnih plaćanja bez potrebe zadovoljenja uvjeta za zelena plaćanja i višestruke sukladnosti. Sudionici u Programu za male poljoprivrednike dobivat će svake godine iznos u skladu s izračunom ukupnih izravnih plaćanja za 2015.g. bez daljnje konvergencije (prema članku 63 (2)b Uredbe 1307/2013)⁹². Izračun uključuje osnovno i zeleno plaćanje, preraspodijeljeno plaćanje, proizvodno vezane potpore i plaćanje za mlade poljoprivrednike (ovisno o uvjetima). U programu mogu sudjelovati svi poljoprivrednici čiji ukupni godišnji iznos izravnih plaćanja ne prelazi 5.000 kn. Oni će automatski biti uključeni u Program, pri čemu će biti obaviješteni o okvirnom iznosu potpore i imati mogućnost odustati od programa do 15.10.2015. (i svake godine nakon toga).

⁹² Defilippis, Josip (2005) Poljoprivreda i razvoj. Školska knjiga, Zagreb

5. EUROPSKI POLJOPRIVREDNI FONDOVI NA PODRUČJU REPUBLIKE HRVATSKE

5.1. Prepristupni program IPARD

IPARD je prepristupni program EU za razdoblje 2007.-2013. godine. Sastavni je dio IPA-e, čiji su osnovni ciljevi pomoć državama kandidatima i državama potencijalnim kandidatima u njihovom usklađivanju i provedbi pravne stečevine EU te priprema za korištenje budućih EU fondova. IPA se sastoji od pet komponenti⁹³:

I - Tranzicija i jačanje institucija,
II – Prekogranična suradnja,
III - Regionalni razvoj,
IV - Razvoj ljudskih resursa
V - Ruralni razvoj.

IPARD program izradilo je Povjerenstvo za izradu Plana za poljoprivredu i ruralni razvitak 2007–2013. Povjerenstvo je osnovano 7. travnja 2006. godine, a činili su ga djelatnici Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, djelatnici ostalih ministarstava te predstavnici svih relevantnih ekonomskih, socijalnih i ekoloških partnera. Nakon izrade sektorskih analiza, uočene su specifične potrebe pojedinih sektora te su temeljem toga odabrane mjere IPARD programa. Unutar IPARD programa predviđeno je korištenje 7 mjera, u okviru tri prioriteta i to⁹⁴:

- poboljšanje tržišne učinkovitosti i provedbe standarda Zajednice
- pripremne radnje za provedbu poljoprivredno - okolišnih mjera i lokalnih

⁹³ Ministarstvo regionalnog razvoja: Program ruralnog razvoja 2014.-2020. Dostupno na: <http://www.strukturnifondovi.hr/program-ruralnog-razvoja-2014-2020>, (15.3.2018.)

⁹⁴ Burić Pejčinović, M. (2010) Učinkovitost korištenja prepristupnim fondovima Europske unije u Hrvatskoj. Hrvatska i komparativna javna uprava. Vol.10, No. 3. (str. 663.)

strategija ruralnog razvoja

- razvoj ruralne ekonomije

IPARD program se provodi na cijelom području RH, osim ukoliko propisani kriteriji pojedinih mjera ne ograničavaju njegovu primjenu. IPARD program dobio je pozitivno mišljenje 19. prosinca 2007. godine na Odboru za ruralni razvoj u Bruxellesu te je 25. veljače 2008. godine Europska komisija usvojila IPARD program za RH.

Odlukom Vlade RH, od 26. ožujka 2008., IPARD programom upravlja Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, Uprava za ruralni razvoj - Upravna direkcija SAPARD/IPARD programa, dok program (mjere) provodi Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju. Nacionalni fond u Ministarstvu financija je tijelo odgovorno za upravljanje financijskim sredstvima namijenjenim provedbi IPARD programa. Nacionalni fond osigurava⁹⁵:

- podnošenje zahtjeva Europskoj komisiji i zaprimanje sredstava od programa IPA
- izdavanje odobrenja za prijenos sredstava prema tijelu odgovornom za upravljanje i provedbu pojedine komponente programa IPA, odnosno prema konačnom korisniku
- podnošenje financijskih izvješća o korištenju programa IPA
- otvaranje i upravljanje bankovnim računima.

Sukladno Višegodišnjem indikativnom financijskom okviru 2011.-2013. (VIFO) alocirana su sredstva za sve zemlje korisnice, pa tako i za RH za sve IPA komponente, u razdoblju 2007. - 2013. godine, na godišnjoj razini. Prethodili su mu VIFO 2008-2010, VIFO 2009-2011, VIFO 2010-2012. Višegodišnji indikativni planski dokument (VIPD) 2011.-2013. ima za svrhu utvrditi prioritete EU za pomoć RH za programsko razdoblje 2011. - 2013. U izradi VIPD-a konzultirana je i Vlada RH, lokalni dionici i države članice EU. Vlada RH u ime RH sklopila je ugovore s Europskom komisijom, u ime EU, koji su potrebni za provedbu IPARD programa⁹⁶. IPARD

⁹⁵ Franić, R. (2006) Politika ruralnog razvitka - nova politika za Hrvatsku. Agronomski glasnik 3: (str. 221)

⁹⁶ Dujmović, K.A., Jagić, J., sur. (2012.) Praktični vodič za korisnike EU fondova u Hrvatskoj, Zagreb: Hrvatska udruga poslodavaca. Dostupno na: http://www.eu-projekti.info/eu/wp-content/uploads/2013/03/Prakticni-vodiczakorisnike-EU-fondova_web.pdf, pristupljeno (20.3.2018.)

programom bilo je omogućeno stvarati obveze do dana provedbe novog Programa ruralnog razvoja koji RH može koristiti kada postane punopravna članica EU. Nacionalna pravna osnova za implementaciju IPARD programa u RH su Pravilnici za provedbu pojedinih mjera.

5.2. Pristupni fondovi

Nakon 1. srpnja 2013., odnosno danom stupanja u punopravno članstvo EU, RH je dobila pristup puno široj “lepezi” potprograma za financiranje uz značajno veće izvore i iznose financiranja. Europska komisija je 30. listopada 2014. usvojila Sporazum o partnerstvu između Republike Hrvatske i Europske komisije za korištenje EU strukturnih i investicijskih fondova za rast i radna mjesta u razdoblju 2014.-2020., na temelju kojeg RH ima na raspolaganju ukupno 10.676 milijardi € iz ESI fondova u financijskom razdoblju 2014.-2020⁹⁷.

Partnerski sporazum propisuje način na koji će Hrvatska ispuniti zajedničke ciljeve strategije Europa 2020 uz sredstva iz proračuna EU koja su joj dodijeljena kroz višegodišnji financijski okvir.

5.2.1. Poljoprivredna potpora

Sustav poljoprivredne potpore u Hrvatskoj provodi se, kao i u zemljama Europske unije, u tri osnovna područja⁹⁸:

- izravna plaćanja
- mjere uređenja tržišta
- mjere potpore ruralnom razvoju

Proces prilagodbe ZPP-u EU odvijao se intenzivno u sva tri područja, a jedno od najzahtjevnijih bila su izravna plaćanja, koja se u EU isplaćuju neovisno o vrsti poljoprivredne proizvodnje. Ta

⁹⁷ Burić Pejčinović, M. (2010) Učinkovitost korištenja pretpripravnim fondovima Europske unije u Hrvatskoj. Hrvatska i komparativna javna uprava. Vol.10, No. 3. (str. 654)

⁹⁸ Burić Pejčinović, M. (2010) Učinkovitost korištenja pretpripravnim fondovima Europske unije u Hrvatskoj. Hrvatska i komparativna javna uprava. Vol.10, No. 3. (str. 655.)

proizvodno nevezana plaćanja omogućuju poljoprivrednicima potpunu slobodu u odlučivanju što će proizvoditi, odnosno usmjeravaju ih na proizvodnju u skladu s tržišnim potrebama.

Do 2008. godine u Hrvatskoj su sva izravna plaćanja bila proizvodno vezana, a od 2010. godine kroz usvajanje novog zakona o državnoj potpori, uvedeno je osnovno plaćanje u biljnoj proizvodnji kao oblik nevezanog plaćanja, a ujedno se smanjio i broj razreda potpore čime smo započeli proces odvajanja plaćanja od proizvodnje. Broj proizvodno vezanih potpora smanjen je s više od 200 u 2008. godini na samo 9 u 2011. godini. U 2012. završen je i posljednji korak usklađivanja sustava izravnih plaćanja s europskim, tako da se od 2012. u Hrvatskoj provodi program jedinstvenih plaćanja kroz regionalni model, uz dodjelu prava na plaćanja.

5.2.2. Uvjeti i kriteriji za dodjelu državnih potpora

Kako bi se ostvarili uvjeti za ostvarivanje potpore obavezno je⁹⁹:

- pravodobno podnošenje Jedinstvenog zahtjeva koji uključuje i Zahtjev za dodjelu prava na plaćanja (elektronički popunjen putem AGRONET-a i potpisan)
- upis poljoprivrednog gospodarstva u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava
- upis zemljišta u ARKOD sustav za sve vrste potpora po poljoprivrednoj površini
- obavljanje poljoprivredne aktivnosti, što podrazumijeva uzgoj poljoprivrednih kultura, držanje i uzgoj stoke i proizvodnju poljoprivrednih proizvoda ili održavanje zemljišta u stanju pogodnom za poljoprivrednu proizvodnju te očuvanje okoliša
- stoka za koju se podnosi zahtjev za izravna plaćanja u stočarstvu i za potpore za očuvanje izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja mora biti upisana u Jedinstveni registar domaćih životinja (JRDŽ) i ostale propisane upisnike te propisno označena
- pravodobno dostavljene dodatne obavezne dokumentacije
- nositelj OPG-a mora biti upisan u Registar obveznika poreza na dohodak pri Poreznoj upravi, sukladno propisima o porezu na dohodak, zaključno s 10. lipnja 2012. ukoliko je ostvario primitke od izravnih plaćanja i mjera ruralnog razvoja u prethodnoj kalendarskoj godini više od 48.000,00 kn

⁹⁹ Dujmović, K.A., Jagić, J., sur. (2012.) Praktični vodič za korisnike EU fondova u Hrvatskoj, Zagreb: Hrvatska udruga poslodavaca. Dostupno na: http://www.eu-projekti.info/eu/wp-content/uploads/2013/03/Prakticni-vodiczakorisnike-EU-fondova_web.pdf, pristupljeno (20.3.2018.)

- ispunjavanje minimalno poticane količine
- ispunjavanje uvjeta višestruke sukladnosti u poljoprivrednoj proizvodnji.

Osnovni kriteriji za dodjelu državnih potpora je da poljoprivrednik mora registrirati svoje zemljište u ARKOD sustavu i podnijeti jedinstveni zahtjev za plaćanje u propisanim rokovima. Jedinstveni zahtjev za plaćanja popunjava se preko AGRONET sustava zaštićene mrežne aplikacije kojoj se pristupa putem internetske adrese Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju za koju se dobije korisničko ime i zaporka. Jedinstveni zahtjev može se popuniti samostalno ili uz pomoć djelatnika Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, Hrvatske poljoprivredne agencije i Hrvatske poljoprivredne komore.

5.3. Korištenje Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj

Republici Hrvatskoj u programskom razdoblju od 2014. do 2020. ukupno je na raspolaganju bilo 2,38 milijardi eura, ali bez obzira na to, rezultati dosadašnjeg rada veoma su nezavidni. RH je kroz do sad raspisane natječaje u okviru Programa ruralnog razvoja 2014.-2020. iz EAFRD stavila na raspolaganje 1,11 milijardi eura, što čini manje od polovice ukupno raspoloživih sredstava. Na temelju podataka dostupnih na stranicama Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, došli smo do zaključka da je u razdoblju od 2014. do 2017. godine korisnicima Programa ugovoreno 625,7 milijuna eura što čini 26,3% ukupno dostupnih sredstava. Od konačnog iznosa ugovorenih sredstava isplaćeno je malo više od 50% tj. isplaćeno je 347,4 milijuna eura¹⁰⁰. Uzmemo li u odnos navedeni stvarno isplaćeni iznos s ukupno raspoloživim sredstvima, dobijemo podatak da je u skoro tri godine provedbe Programa ruralnog razvoja RH iskorišteno okvirno oko 15% ukupno raspoloživih sredstava iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj.

U financijskoj godini 2015. korisnici svih pet regija iskoristili su više sredstava nego prethodne godine, pri čemu je najveći porast zabilježen kod korisnika regije Dalmacije, potom su slijedili korisnici regija Slavonije, Sjever i Sjeverni Jadran, dok je najmanji porast bio zabilježen kod

¹⁰⁰ Burić Pejčinović, M. (2010) Učinkovitost korištenja pretpristupnim fondovima Europske unije u Hrvatskoj. Hrvatska i komparativna javna uprava. Vol.10, No. 3. (str. 651.)

korisnika regije Zagreb. S obzirom da je porast iskorištenih sredstava kod korisnika regija Dalmacije i Slavonije bio veći od prosjeka (128,12 %), u financijskoj godini 2015. udjeli korisnika regija Slavonije i Dalmacije u ukupno iskorištenim sredstvima bili su veći, a udjeli korisnika regija Zagreb, Sjeverni Jadran i Sjever manji nego prethodne godine¹⁰¹. Porastu iskorištenih sredstava od 128,12 %, koji je nastupio u financijskoj godini 2015., u najvećoj mjeri doprinijeli su korisnici regije Slavonije, koji koriste najveći dio sredstava europskih poljoprivrednih fondova.

Potom su slijedili korisnici regija Sjever i Zagreb, dok su mu najmanje doprinijeli korisnici regija Dalmacije i Sjeverni Jadran, koji su relativno mali korisnici sredstava europskih poljoprivrednih fondova (po broju odobrenih potpora, prednjače korisnici regije Sjever, potom slijede korisnici regija Zagreb, Slavonije i Dalmacije, dok najmanji broj odobrenih potpora bilježe korisnici regije Sjeverni Jadran).

¹⁰¹ Ministarstvo regionalnog razvoja: Program ruralnog razvoja 2014.-2020. Dostupno na: <http://www.strukturnifondovi.hr/program-ruralnog-razvoja-2014-2020>, (15.3.2018.)

6. EUROPSKI PROJEKTI OBITELJSKOG PODUZETNIŠTVA

6.1. Pojmovno određenje obiteljskog poduzetništva

Postoji više definicija obiteljskog poduzetništva. Najjednostavnije rečeno, obiteljsko poduzeće (eng. *family business*) pojam je kojim se zajednički opisuje uključenost obitelji u obavljanje određenih gospodarskih djelatnosti radi ostvarenja profita¹⁰². U njima strateško odlučivanje kontrolira jedna ili nekoliko obitelji. Jednako tako, obiteljsko poduzeće čini svaki posao registriran kao trgovačko društvo ili obrt u vlasništvu obitelji ili na koji obitelj svojim ponašanjem i odlukama ima presudan utjecaj. Prihvaćajući temeljne kriterije, za preciznije određenje obiteljskog biznisa, moguće je koristiti se i dodatnim kriterijima kao što su: postotak vlasništva nad poduzećem, utjecaj pri glasanju o bitnim pitanjima poslovanja, mogućnost kontrole, stupanj utjecaja na donošenje strateških odluka, uključenost više generacija u posao, aktivni menadžment obiteljskih članova itd.¹⁰³

Tri su osnovna tipa obiteljskih poduzeća: aktivna obiteljska poduzeća, obiteljska poduzeća s odsutnošću vlasnika, latentna (pritajena) obiteljska poduzeća¹⁰⁴. Obiteljski poslovni pothvati koji se realiziraju putem obrta, trgovačkih društava, zadruga i slično, posebne su forme organiziranja poslovanja, s mnogobrojnim specifičnostima. Dobri međuobiteljski odnosi temelj su uspjeha i preživljavanja svih poslova koje obitelji preuzimaju ili vode. Obiteljska se poduzeća razlikuju i po broju zaposlenih radnika: neka ne zapošljavaju radnike, nego u njima rade članovi obitelji bez naknade, nekad pak zapošljavaju jednog ili samo nekoliko radnika, pojedina zapošljavaju na stotine radnika, a poneka i na desetke tisuća radnika, od kojih su samo nekolicina članovi obitelji¹⁰⁵.

¹⁰² Defilippis, J. (1993.) Obiteljska gospodarstva Hrvatske. AGM, Zagreb

¹⁰³ Kružić D., Bulog I. (2012) Obiteljska poduzeća: životni ciklusi, nasljeđivanje I održivost, Split, Ekonomski fakultet, str.157

¹⁰⁴ Defilippis, J. (1993.) Obiteljska gospodarstva Hrvatske. AGM, Zagreb

¹⁰⁵ Kružić D., Bulog I. (2012) Obiteljska poduzeća: životni ciklusi, nasljeđivanje I održivost, Split, Ekonomski fakultet, str.161

6.1. Zakonski okviri obiteljskoga poduzetništva

U Zakonu o ugostiteljskoj djelatnosti (NN, 85/15) možemo pronaći odredbe koje se odnose na obiteljska poljoprivredna gospodarstva i on je na snazi od 9. kolovoza 2015.¹⁰⁶ Tim se Zakonom uređuju način i uvjeti pod kojima pravne i fizičke osobe mogu obavljati ugostiteljsku djelatnost. U članku 5. koji definira pravne i fizičke osobe koje mogu obavljati ugostiteljsku djelatnost, odnosno pružati ugostiteljske usluge, spominje se da određene ugostiteljske usluge mogu pružati članovi ili nositelji OPG-ova.

Dokumentacija koja je potrebna za osnivanje OPG-a sastoji se od¹⁰⁷:

- popunjenog zahtjeva za upis
- preslika kartice žiro-računa nositelja OPG-a
- preslika osobne iskaznice nositelja OPG-a
- original posjedovni list (ne stariji od 6 mjeseci) za poljoprivredno zemljište koje se upisuje
- ugovor o zakupu zemljišta koje nije u vlasništvu OPG-a
- državni biljezi u vrijednosti 70 kuna.

Važna institucija za potporu OPG-ima jest Agencija za plaćanja u poljoprivredi i ruralnom razvoju. Tamo se dobivaju informacije koje su trenutačno aktualne, na primjer za isplatu izravnih i tržišnih potpora, natječaja poput IPARD programa i ruralnog razvoja iz kojih povlačimo novac za unaprjeđenje izravno iz europskih fondova. Agencija ima središnji ured u Zagrebu te regionalne urede po županijama.

¹⁰⁶ Defilippis, J. (1993.) Obiteljska gospodarstva Hrvatske. AGM, Zagreb

¹⁰⁷ Kružić D., Bulog I. (2012) Obiteljska poduzeća: životni ciklusi, nasljeđivanje i održivost, Split, Ekonomski fakultet, str.157

6.2. Projektni ciklus EU fondova

Projekt, proces i radne operacije imaju određene zajedničke karakteristike pa tako imaju cilj i svrhu te ograničene resurse, izvode ih pojedinci te se planiraju i provode, ali ipak nije riječ o istim pojmovima.

Projekt je pojam koji se koristi za aktivnosti koje organizacije obavljaju prema potrebi, a koje još uvijek ovise o ljudskom čimbeniku, unatoč napretku informatičke tehnologije. Projekt (engl. *project*) se danas najčešće određuje kao određeni cjelokupni pothvat koji se namjerava izvršiti u određenom vremenu i prostoru s određenim ciljem, a uz pomoć određenih materijalnih i financijskih sredstava. Potječe od latinskog glagola *projicere*, što znači „baciti nešto naprijed“¹⁰⁸. Tako projekt znači nešto što tek treba učiniti, proizvesti ili izgraditi. Tri su faze životnog ciklusa projekta bez obzira na njegove specifične karakteristike. To su početna faza (faza dizajniranja), faza provedbe (implementacije) projekta te završna faza (faza zaključivanja projekta)¹⁰⁹.

Osnovne karakteristike projekta su sljedeće¹¹⁰:

- Definiran cilj
- Definiran životni vijek s početkom i završetkom
- Sudjelovanje različitih odjela i stručnjaka
- Obično podrazumijeva da se radi nešto novo, do sada neučinjeno
- Posebni vremenski, troškovni i izvedbeni zahtjevi.

Razvojni projekti EU mogu se razlikovati po svojim ciljevima, obujmu i razmjeru; pa tako manji projekti mogu uključivati skromna financijska sredstva i trajati nekoliko mjeseci, dok veliki projekt može vrijediti milijune eura i trajati godinama.

¹⁰⁸ Hauc, A. (2007.) Projektni menadžment i projektno poslovanje, M.A.P. Consult, Zagreb, str.13

¹⁰⁹ Ilić, M., Rubeša, A. (2014.) Mijenjanje načina razmišljanja i uvjeti koje traži europska unija za financiranje projekata, Zbornik Visoke poslovne škole Libertas u Zagrebu, br. 7, VPŠ Libertas, 2014., (str. 79.)

¹¹⁰ Ilić, M., Rubeša, A. (2014.) Mijenjanje načina razmišljanja i uvjeti koje traži europska unija za financiranje projekata, Zbornik Visoke poslovne škole Libertas u Zagrebu, br. 7, VPŠ Libertas, 2014., (str. 90.)

Upute za prijavitelje sadrže¹¹¹:

- Ciljeve i prioritete programa kojima projekt mora doprinijeti
- Prihvatljivost prijavitelja i potencijalnih partnera
- Prihvatljive aktivnosti
- Visinu bespovratne pomoći (minimalni i maksimalni iznos)
- Postotak sufinanciranja
- Opće kriterije natječaja (nacionalnost, privatne/pravne osobe, udruge, poduzetnici)
- Lokacija i duljina provođenja projekta
- Broj mogućih prijava pojedinog prijavitelja i broj odobrenih projekata
- Rok i adresa podnošenje
- Vremenski okvir postupka ocjenjivanja projektnih prijedloga

Sadržaj projektnog prijedloga (aplikacije) je slijedeći:

- Ime, lokacija i troškovi projekta
- Sažetak projekta
- Opis ciljeva
- Obrazloženje relevantnosti projekta (povezanost sa strateškim ciljevima)
- Opis projekta i aktivnosti u sklopu projekta
- Indikativni akcijski plan provedbe (uključujući rokove provedbe svake aktivnosti)
- Održivost projekta (tj. kako će funkcionirati projekt po završetku financiranja)
- Logička matrica
- Proračun projekta
- Prihvatljivost prijavitelja i partnera (dokazi o iskustvu u upravljanju projektima)
- Analiza rizika.

¹¹¹ Omazić, M.A., Baljkas, S. (2005.) Projektni menadžment, Sinergija, Zagreb, str.177

6.3. Upravljanje projektnim ciklusom

Upravljanje projektnim ciklusom (engl. Project Cycle ManagementPCM) jedinstvena je metodologija kojom se planiraju i provode projekti ili programi, koji se financiraju iz različitih fondova i programa EU, a koju je Europska Komisija usvojila 1992., te ažurirala početkom 2003. godine nakon čega se naziva: “Smjernice za upravljanje projektnim ciklusom”¹¹². Kvaliteta se određuje prije svega u smislu relevantnosti, izvodljivosti i učinkovitosti programa i projekata, koji se financiraju iz sredstava EU.

Pri odlučivanju u okviru upravljanja projektnim ciklusom postoji okvir kvalitete kojim se treba voditi, a sastoji se od četiri ključna kriterija: relevantan, izvediv, učinkovit i dobro upravljan projekt. Sa stajališta projekata sufinanciranih o EU-a, projektni ciklus obuhvaća nekoliko glavnih faza: definiranje projektne ideje, priprema projekta, analizu projekta, financiranje, provedbu projekta i evaluaciju, reviziju projekta¹¹³.

Faza definiranja projektne ideje sastoji se od: preliminarne analize, analize sudionika, analize problema i ciljeva u skladu sa strateškim dokumentima, analiza kapaciteta, studije izvodljivosti, analize troškova i koristi, te naposljetku izbora strategije i načina djelovanja¹¹⁴. Glavni dokument faze identifikacije je sažetak projekta.

Analiza troškova i koristi se primjenjuje za vrednovanje svih prednosti i svih nedostataka nekog projekta. Provodi se tako da se na jednoj strani sustavno analiziraju svi troškovi, a na drugoj strani sve koristi od realizacije danog projekta. Najčešće se primjenjuje pri donošenju odluka o velikim investicijskim projektima tj. razvojnim projektima. Posebno se primjenjuje pri donošenju odluka o investicijama u infrastrukturu.

Faza formulacije uključuje ocjenjivanje relevantnosti, izvedivosti i održivosti projekta, pripreme logičke matrice, ocjenu institucionalne sposobnosti, izradu matrice upravljanja rizicima, smjernice za promicanje sudjelovanja i pripremu opisa poslova.¹¹⁵

¹¹² Omazić, M.A., Baljkas, S. (2005.) Projektni menadžment, Sinergija, Zagreb, str. 173

¹¹³ Hauc, A. (2007.) Projektni menadžment i projektno poslovanje, M.A.P. Consult, Zagreb, str.18

¹¹⁴ Omazić, M.A., Baljkas, S. (2005.) Projektni menadžment, Sinergija, Zagreb, str.176

¹¹⁵ Hauc, A. (2007.) Projektni menadžment i projektno poslovanje, M.A.P. Consult, Zagreb, str.20

Odluka o financiranju može se donijeti na kraju **faze identifikacije** ili **faze formulacije**.

Monitoring projekta uključuje kontinuirani proces prikupljanja informacija o napretku projekta te uspoređivanje prikupljenih informacija s planom projekta.

7. ANALIZA PROJEKATA EU FONDOVA NAMIJENJENIH RURALNOM RAZVOJU SA PRIMJEROM VLASTITOG OPG-A

Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Popović nalazi se u Bjelovarsko - bilogorskoj županiji, Općina Garešnica, u malom selu Dišnik. Posebnost ovog kraja je spoj istoka Moslavačke Gore, zapada Slavonije te juga Bilogore. Selo je udaljeno 70 kilometara zračne linije od samog srca Zagreba. Kraj je poznat po šumama i brdovitim terenima koji su uvjetovali još u 18. stoljeću brzi razvoj stočarske i vinarske djelatnosti, dok je proizvodnja kukuruza i žitarica sporije rasla, upravo zbog reljefnih obilježja. Priroda tada nije bila naklonjena seljaku. Tereni su bili teško obradivi zbog tvrdoće zemlje, ali s druge strane bilo je bolje jer su uz rijeku Lonju i Ilovu tereni bili izrazito poplavljeni što je u vrijeme vlažnih mjeseci onemogućavalo obradu zemlje. Krajem 18. stoljeća na obronke Moslavačke Gore, u sela poput Dišnika, Bršljanice i Prokopa naseljavaju ljudi iz Like i Prigorja, među kojima i moji pradjedovi i prabake. Naseljavaju uglavnom šumovite predjele s malo obradivih terena za poljoprivredu, stoga se bave stočarstvom, a ponajviše svinjogojstvom i to nomadskim oblikom.

Zemlja se teško obrađivala, iako je bila vrlo plodna na predjelima gdje su krčene šume. Nije bilo dovoljno konja, a za traktor se tada još nije ni znalo. Ljudi su uglavnom imali krave, a tek poneki bogatiji seljak zapregu s volovima. Konjska zaprega bila je rijetkost. Razvojem poljoprivrede, razvijale su se i zanatske usluge i razni obrti kao što su stolari, obučari, krojači, kovači, a kasnije i potkivači kada su ljudi počeli kupovati konje. Konjska zapreka bila je puno bolja i učinkovitija od volovske. Konji su jači, brži te su u to vrijeme imali višestruku namjenu. Koristili su se u šumarstvu za izvlačenje trupaca iz šuma, u poljoprivredi za obradu zemlje, u transportnoj namjeni za jahanje, pa čak i u vojnoj namjeni u kojoj su vukli male topove. Sredinom 19. stoljeća počinje rušenje hrastovih šuma za potrebe francuskog i njemačkog vinogradarstva te se izvlači veliki kapital iz moslavačkih nizinskih i gorskih šuma u svrhu izrade drvenih bačvi te ostalih potrepština od hrastovine. Opća zaostalost, nerazvijenost obrtničko-manufakturnih djelatnosti te spor rast gradskih naselja uveliko su pogodovali stranim kupcima. Za mali novac strani su kupci kupovali ogromnu količinu kvalitetne sirovine. Uvidjevši potencijal u prodaji sirovina, počinju se

graditi vodenice, mlinovi te pilane na vodi što je povećalo broj mlinara, pekara, mesara, krčmara, stolara i drugih obrtnika.

7.1. Povijesni razvoj OPG-a Popović

OPG Popović seže još iz 1928. godine kada je moj pradjed Nikola Popović tijekom godina postao vlasnik određenih šuma i neobrađivih površina. U to vrijeme stoku su puštali u šume na ispašu. Šume su tada bile bogate hrastovim i kestenovim drvetom što je značilo da su bile pune žira i kestena što je idealna hrana za prehranu svinja. Lošije šume (šikare) ljudi su čistili i uređivali i tako stvarali manje obradive površine gdje su sadili kukuruz te sijali razne žitarice poput pšenice, raži, ječma, soje, zobi itd. Pradjed Nikola imao je dva para volova i ponešto priključne opreme; plugove, drljače, zaprežna kola koja su izrađivali kovači kojih je u to vrijeme bilo nekoliko u selu. Kupnjom prvih posavskih konja u selu, djed se počeo baviti ozbiljnije poljoprivredom. Konji su bili efikasni te su zamjenili volovsku zapregu. Otvorila se mogućnost daljeg putovanja pa se moglo otići u drugo selo koje je imalo bolji mlin. Tamo bi se ostavilo žito na „meljavu“ da se dobije kvalitetnije brašno.

Konji su radili gotovo sve poslove i bili veliki preokret u poljoprivredi i stočarstvu tog vremena. Do 1950 - ih godina značajnih promjena u obradi zemlje nije bilo, no tada dolaze prvi traktori. Počinju se obrađivati veći komadi zemlje te se ostvaruju bolji rezultati prihoda ploda. Usluge oranja, tanjuranja te ostale djelatnosti za obradu zemlje počinju se naplaćivati. Otvaraju se poljoprivredne zadruge i ljudi počinju masovno obrađivati zemlju. Prateći trend mehanizacije te razmišljajući unaprijed, 1980 - ih moj otac i stric upućuju se u Njemačku kako bi kupili stroj (kombajn) koji će zamijeniti tada poznati stroj za vršenje žitarica zvan „vršalica“. Kupnja kombajna pokazala se kao vrlo dobar izbor te nakon dvije godine dana rada s istim kupuju još dva. Zapošljavaju radnike i čekaju sezonu žetve. Sela su tada imala veliki broj stanovnika. Svatko se bavio poljoprivredom pa otac nije imao potrebe za dodatnim povećanjem zemlje u svom vlasništvu. U to vrijeme otac Mirko i stric Nenad Popović vidjevši da imaju veću mogućnost zarade baveći se trgovinom, točnije kupnjom i prodajom poljoprivrednih potrepština, otvaraju trgovinu u obližnjem gradu Garešnici te tako prestaju s uslugama obrade zemlje, vršidbe poljoprivrednih žitarica i kukuruza. Orađuju svoju zemlju i dalje bez znatnih povećavanja i

smanjivanja iste. Otac nastavlja s poljoprivrednom trgovinom, koja radi i danas, dok se stric počeo baviti prodajom vodovodnog i građevinskog materijala.

7.2. Osnovni podaci o OPG-u Popović

Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo Nena Popović nastalo je na temelju seoskoga poljoprivrednog gospodarstva koje su stvarale generacije obitelji Popović. Sadašnji oblik i naziv OPG dobiva na temelju rješenja o upisu upisanih poljoprivrednih gospodarstava. Rješenje je izdano nakon podnesenog zahtjeva sadašnjeg vlasnika Nene Popović. Matični identifikacijski broj OPG-a je 0069878. OPG je registriran za mješovitu poljoprivrednu proizvodnju:

- svinjogojstvo,
- proizvodnju ratarskih kultura,
- proizvodnju povrća i voća.

OPG Nena Popović, sa sjedištem u Matije Gupca 220, 43280 Garešnica, upisan je u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava dana 26. travnja 2007. Nositelj OPG-a Popović je Mirkova kćer Nena Popović, rođena 07.04.1988. godine u Zagrebu. Sin Slobodan trenutno je student na Visokoj Poslovnoj školi Libertas, smjera upravljanja projektima te ujedno i autor ovoga rada.

Članovi OPG-a Popović su majka Verica i otac Mirko koji su dugogodišnjim radom postavili čvrste temelje za uspješno poslovanje. Oni su odrasli na selu i od malena radili na poljoprivredi jer su njihove obitelji živjele isključivo od poljoprivrede. Poučeni životnim iskustvom i u zajedničkom su se životu nastavili baviti poljoprivrednom djelatnošću, isprva hobistički za svoje potrebe a od 2007. su registrirali i OPG. Tako da su i njihova djeca Slobodan i Nena od malena uključeni u sve poljoprivredne djelatnosti te su zajedno sa svojim roditeljima radili na jačanju i širenju obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva. Iako u planiranju i upravljanju sudjeluje cijela obitelj, otac Mirko je osoba koja organizira i upravlja cijelim OPG-om. Slobodan je zadužen za obradu tla, uzgoj, zaštitu i gnojidbu poljoprivrednih kultura kao i za mehaničke popravke, slaganje navodnjavanja, plastenika i slično. Komunikaciju s potrošačima, marketing te izradu poslovnih planova i gospodarskih programa provodi Nena. Svi članovi obitelji su 2007. godine položili i tečaj za ekološkog poljoprivrednog gospodarstvenika.

Osim obitelji Popović, na imanju radi još jedan radnik zaposlen na neodređeno. Zaposlenik ima 50 godina te iskustvo na poljoprivrednim poslovima, a na imanju je zadužen za područje ratarstva, sjetvu, sadnju, okopavanje kultura te berbu.

Tijekom 2015. godine sijane su jednogodišnje ratarske kulture na poljoprivrednim površinama gospodarstva. Usitnjena poljoprivredna zemljišta i niskodohodovne ratarske kulture razlog su ulaganja u tradicionalno svinjogojstvo, jer dugoročan način bavljenja samo ratarstvom kao do sada, u budućnosti bi bio neodrživ te neisplativ.

Misija OPG-a Popović:

- potaknuti ljude na razmišljanje o drugačijem načinu života kako bi očuvali vlastito zdravlje kao i zdravlje prirode,
- stvaranje proizvoda vrhunske kvalitete koji osvajaju povjerenje potrošača i šire svijest o ekološkoj proizvodnji.

Vizija OPG-a Popović

„Biti prepoznatljivi u poslovima ratarstva i poljoprivrede, posebno stočarskog sektora kako na hrvatskom, tako i na širem tržištu.“

7.3. Stočarska poljoprivredna proizvodnja OPG-a Popović

OPG Popović je pronašao svoj put u održivom razvoju. OPG obrađuje 15 hektara zemlje. Prema izračunu ekonomske veličine gospodarstva određen je iznos od 69.557,25 kuna odnosno 9.447,12 eura. Prirodna održivost njihova gospodarstva nije upitna. Bavljenje svinjogojstvom je za sada primarni posao, no planiraju se usmjeriti na poluekstenzivan uzgoj svinja na otvorenom te izraditi nastambu za svinje i ograditi prostor od 2,5 do 3 hektara.

Promatrajući ekonomsku održivost poslovanja OPG-a Popović na temelju prihoda i troškova poslovanja opisanih u radu, također se može zaključiti da je njihovo poslovanje održivo i da postoji potencijal za daljnji razvoj. OPG Popović je zadovoljan s trenutnim stanjem i smjerom

njegove proizvodnje. Planiraju i daljnje proširenje poljoprivrednih površina. 2018. godine OPG Popović se aplicirao za mjeru ruralnog razvoja s ciljem obnove postojeće poljoprivredne mehanizacije i opreme.

Samo poslovanje OPG-a može se promatrati u dvije faze:

- 1. faza: različita poljoprivredna proizvodnja,
- 2. faza: specijalizacija proizvodnje na sektor svinjogojstva.

Različitost poljoprivredne proizvodnje uglavnom je naslijeđena iz proteklih godina, samo što se ta proizvodnja sve više proširuje, i kvantitativno i kvalitativno. Primjerice, u ratarstvu pri proizvodnji kukuruza ostvaruju se veći prinosi po jedinici površine, bilo da je riječ o merkantilnom kukuruзу ili pak o silažnom kukuruзу.

U prvoj fazi poljoprivredna se proizvodnja dijelila na više grana:

1. stočarstvo:

- svinjogojstvo: prasad i tovljenici za vlastite potrebe

2. ratarstvo:

- merkantilni i silažni kukuruz,
- merkantilna pšenica,
- trave (prirodne i umjetne livade)

Naime, uska specijalizacija proizvodnje zahtijeva vrlo stabilno gospodarsko udruženje jer i najmanje oscilacije dovode do pada cijene proizvoda, nemogućnosti naplate, a onda i do upitne rentabilnosti, a sve to na kraju rezultira gubitkom u poslovanju. Tijekom prve faze poslovanja nastavljeno je kupovanje poljoprivrednih zemljišta, što je omogućilo još veći obujam proizvodnje. Potrebno je isto tako naglasiti da OPG 2009. godine dobiva u posjed 9 jutara državnoga poljoprivrednog zemljišta te u 2010. isto toliko.

7.4. Analiza upravljanja projektom sredstava europskih fondova poljoprivrednog razvoja OPG Popović

Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju raspisala je prvi natječaj za mjeru iz Programa ruralnog razvoja koji se financira sredstvima Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj. Natječaj za Podmjeru 5.2 iz Programa ruralnog razvoja „Potpora za ulaganja u obnovu poljoprivrednog zemljišta i proizvodnog potencijala narušenog elementarnim nepogodama, nepovoljnim klimatskim prilikama i katastrofalnim događajima“ objavljen je 03. listopada 2016. u Narodnim novinama 118/14 (tekst Natječaja i prilozi), a odnosi se na fizičke i pravne osobe upisane u Upisnik poljoprivrednih gospodarstva s područja Bjelovarsko - bilogorske županije.

U okviru ove mjere poljoprivrednici će moći ostvariti do 100% potpore za obnovu poljoprivrednog potencijala koje im je u poplavama stradalo što uključuje: sanaciju zemljišta, izgradnju objekata, popravak ili kupnju poljoprivredne mehanizacije, nabavu domaćih životinja te sadnju višegodišnjeg bilja. Potpora se može dobiti i za troškove konzultanata, sudskih vještaka te za izradu studije izvedivosti, geodetskih podloga i elaborata. Potpora se može ostvariti samo za troškove (račune) koji su nastali nakon podnošenja zahtjeva za potporu Agenciji za plaćanja i koji se nalaze na Listi prihvatljivih troškova. Nakon što poljoprivrednici dokažu namjensko korištenje sredstava kroz račune u sklopu zahtjeva za isplatu te nakon što Agencija provede administrativnu kontrolu i kontrole na terenu, slijedi isplata potpore. Korisnici mogu zatražiti isplatu predujma u iznosu od 50% od odobrenih sredstava, nakon što Agencija donese Odluku o dodjeli sredstava. Natječaj je otvoren 30 dana od dana objave u Narodnim novinama.

7.5. Prijava na natječaj za korištenje sredstava Fonda za poljoprivredu i ruralni razvoj

Kao što je prije rečeno, 2016. godina bila je vrlo bitna za ovaj OPG. Ulaganjem u novu mehanizaciju (traktor i priključci) povećat će se učinkovitost i osigurati manje sati rada u poljoprivrednim operacijama, čime se pridonosi i smanjenju potrošnje naftnih derivata. Optimizacija troškova na razini proizvodnje ratarskih kultura doprinijet će samoj konkurentnosti finalnog proizvoda. U službu proizvodnje prasadi kao glavnog proizvoda stavljeno će biti

cjelokupno poljoprivredno zemljište te će se nabaviti 25 krmača, od kojih se očekuje 375 komada prasadi. Potpisan je ugovor s izvođačem radova o izgradnji i opremanju nove hale te za kupnju traktora. Navedeno pripada u grupu prihvatljivih troškova mjere 4. koja između ostalog obuhvaća i ulaganje u građenje i/ili opremanje objekata za životinje, zatvorene/zaštićene prostore, objekte za uzgoj jednogodišnjeg i višegodišnjeg bilja, sjemena i sadnog materijala i gljiva, skladištenje, hlađenje, čišćenje, ulaganje u opremu za berbu, sortiranje i pakiranje vlastitih poljoprivrednih proizvoda, kao i ulaganje u kupnju nove poljoprivredne mehanizacije i opreme i gospodarskih vozila uključujući sektor vinogradarstva. To je bio dio programa Ministarstva poljoprivrede i strateškog interesa Vlade Republike Hrvatske pa je i cijeli projekt sufinanciralo Ministarstva poljoprivrede na sljedeći način:

- objekt i oprema 50 %
- osnovno stado (svinje) 40 %.

Ulaganjem u sektor tradicionalnog svinjogojstva gospodarstvo planira dugoročni zaokret prema isplativijim poljoprivrednim proizvodnjama. Svi predviđeni troškovi ulaganjem u potpunosti su prihvatljivi i sukladni EPFRR programu. Ulaganje se može kategorizirati u 3 kategorije:

- Ulaganjem u infrastrukturu (hale)
- Ulaganjem u strojeve i opremu (traktor, oprema za obradu zemlje)
- Ulaganjem u sigurnost (podizanje ograde oko farme).

Vlasnik aplicira za financijsku pomoć u svrhu ulaganja u fizičku imovinu (mjera 4). U sklopu ove mjere prihvatljiva su brojna ulaganja koja su hrvatskim poljoprivrednicima postala dostupna već za trajanja pretpristupnog programa IPARD. Potpora za ulaganja u poljoprivredna gospodarstva dio je podmjere 4.1 koja obuhvaća područje restrukturiranja, modernizacije i povećanja konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava, a korisnici mogu biti fizičke i pravne osobe upisane u Upisnik poljoprivrednika (osim fizičkih i pravnih osoba čija je ekonomska veličina manja od 6.000 eura ukoliko ulažu u sektor voća, povrća i cvijeća i manja od 8.000 eura za ulaganja u ostalim sektorima, te proizvođačke grupe ili organizacije).

Visina potpore koju vlasnik OPG-a može ostvariti na ovaj način iznosi od 5.000 do 2.000.000 EUR-a (u kunskoj protuvrijednosti). Najviša vrijednost javne potpore po projektu za ulaganja

isključivo u kupnju nove poljoprivredne mehanizacije i opreme, radnih strojeva te gospodarskih vozila može iznositi 1.000.000 EUR-a. Obzirom da vlasnik obiteljskog gospodarstva spada u skupinu mladih poljoprivrednika, vrijednost prihvatljivih troškova određenih mjerom 4.1 u iznosu od 50% može se uvećati za dodatnih 20 postotnih bodova i još 20 postotnih bodova obzirom na zemljopisni položaj odnosno status županije kao područja od posebne skrbi.

Kako bi ostvario potporu, mladi poljoprivrednik treba ispuniti sljedeće uvjete:

- treba pripremiti poslovni plan za poljoprivredno gospodarstvo u kojem će prikazati hoće li kroz potporu za prihvatljive aktivnosti ostvariti sljedeće ciljeve: modernizaciju i/ili unapređenje procesa rada i poslovanja i/ili povećanje proizvodnog kapaciteta iskazanog kroz povećanje ukupnog standardnog ekonomskog rezultata
- poljoprivredno gospodarstvo treba biti upisano u Upisnik poljoprivrednika te pripadati ekonomskoj veličini iskazanoj u ukupnom standardnom ekonomskom rezultatu poljoprivrednog gospodarstva od 8.000 eura do 49.999 eura što se dokazuje potvrdom izdanom od strane Savjetodavne službe
- mladi poljoprivrednik koji podnosi poslovni plan za trgovačko društvo ili zadrugu registriranu za obavljanje poljoprivredne djelatnosti mora biti upisan u Upisnik poljoprivrednika kao nositelj/odgovorna osoba poljoprivrednog gospodarstva u trenutku podnošenja Zahtjeva za potporu
- mladi poljoprivrednik koji podnosi poslovni plan za obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo ili obrt može biti upisan u Upisnik poljoprivrednika kao nositelj/odgovorna osoba poljoprivrednog gospodarstva najkasnije kod podnošenja Zahtjeva za isplatu 1. rate potpore, ali ne kasnije od 9 mjeseci nakon dodjele Odluke o dodjeli sredstava
- mladi poljoprivrednik ne smije biti registriran kao nositelj poljoprivrednog gospodarstva duže od osamnaest mjeseci prije podnošenja Zahtjeva za potporu
- mladi poljoprivrednik mora imati odgovarajuća stručna znanja i vještine za obavljanje poljoprivredne djelatnosti u trenutku podnošenja Zahtjeva za potporu ili najkasnije u roku od 36 mjeseci od dana donošenja Odluke o dodjeli potpore (a ne kasnije od podnošenja trećeg Zahtjeva za isplatu i pod uvjetom da se te potrebe navedu u poslovnom planu) i to

jedno od navedenih: diplomski ili preddiplomski studij iz agronomskog ili veterinarskog smjera.

U svrhu apliciranja za dobivanje financijske potpore vlasnik OPG-a poduzeo je sljedeće korake:

- Zatražio ponudu za izradu montažne hale od poduzeća MAGIC-MONT d.o.o.
- Pribavio katastarske izvode iz općine Garešnica kako bi odredio lokaciju objekta
- U suradnji s geodetom ucrtao položaj buduće hale na dokumentima
- Prikupio različite ponude i predračune za poljoprivredni stroj Deutz 6160
- Zatražio pomoć poduzeća XXX iz Osijeka koji ga dalje zastupa u procesu traženja financijske potpore
- Pribavio potvrdu izdanu od Savjetodavne službe o ekonomskoj veličini gospodarstva
- Pribavio potvrdu od Porezne uprave o nepostojanju duga, tj. Potvrdu iz koje je vidljivo da korisnik ima regulirane financijske obveze prema Državnom proračunu
- Priložio popis dugotrajne imovine.

7.6. Odluka o dodjeli sredstava potpore iz EU fondova

Dana 22. prosinca 2016. vlasnici OPG-a NENI POPOVIĆ iz Garešnice dodijeljena je potpora u iznosi od 311.890.00 kn (slovima tristojedanaesttisućaoamstodevedeset kuna) za Podmjeru 4.1. „Potpora za ulaganja u poljoprivredna gospodarstva”/Operaciju 4.1.1. „Restrukturiranje, modernizacija i povećavanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava”. Nakon poduzetog čekanja na odgovor, OPG dobiva samo dio sredstava potpore, i to samo za izgradnju ograde i priključaka za obradu zemlje koji su namijenjeni isključivo za traktor za koji sredstva nisu odobrena. Nažalost, traženi iznos za traktor kao i za izgradnju hale nije odobren te projekt nije realiziran. Razlog odbijanja nije naveden. Razočarani u sustav krećemo u nove projekte s vlastitim kapitalom preko banaka bez pomoći EU fondova.

7.7. Diskusija / Rasprava

Budućnost rasta i daljnjeg razvoja OPG-a Popović ne bi trebala biti upitna. U samom poslovanju postoji još niz mogućnosti koje, kad se iskoriste, neminovno dovode do još većeg povećanja i proširenja poslovanja. Jedna od ostvarivih mogućnosti jest nabava nove poljoprivredne mehanizacije za što bi svakako trebalo povući izdašna sredstva iz fondova Europske unije. U tom smjeru već je napravljen i prvi korak. Naime, dosadašnji nositelj OPG-a Nena Popović, mladi vlasnik sa završenom poljoprivrednom školom i statusom mladog poljoprivrednika, ima pravo na povrat od 90% sredstava iz EU fondova, i to na sljedeći način:

- 50% redovitog povrata
- 20% mladi poljoprivrednik
- 20% na nerazvijeno područje u kojemu se nalazi gospodarstvo

U pretpristupnom razdoblju, Hrvatska je za poticanje poljoprivrede koristila sredstva iz različitih fondova, od čega su najznačajniji iznosi dolazili putem IPARD programa. Europska unija daje izniman značaj ovom području kako po pitanju obuhvata zajedničke pravne stečevine, tako i po smislu udjela u EU proračunu. Institucionalno djelovanje provedeno je kroz ZPP koja predstavlja skup pravila i mehanizama koji reguliraju proizvodnju, prodaju i promet poljoprivrednih proizvoda u Europskoj uniji.

Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju Ruralni razvoj financira se putem Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EAFRD) koji nudi širok izbor mjera kojima se potiče razvoj malih poljoprivrednih gospodarstava, stimuliraju mladi poljoprivrednici i motivira ruralni razvoj na područjima od posebne skrbi. Cilj i interes Republike Hrvatske je što bolje iskoristiti fondove koji su na raspolaganju kako bi se uskladila zajednička poljoprivredna politika i kako bi hrvatsko gospodarstvo imalo maksimalnu korist od poticanja poljoprivrede.

8. ZAKLJUČAK

Tema ovoga specijalističkog diplomskog rada vezana je za obiteljsko poduzetništvo i korištenje potpora sredstava Europskih fondova poljoprivrede i ruralnog razvitka. Odluka za tu temu nastala je na temelju autorova osobnog angažmana i rada na OPG-u Nena Popović pokraj Garešnice.

Kao i ostatak Europe, Republika Hrvatska je u najvećem svom dijelu ruralna, tj. ruralno područje obuhvaća više od 90% teritorija. Bez obzira na veličinu ruralnog prostora, na tom području živi gotovo jednak broj stanovnika kao i na urbanom području, koji čini svega 10% područja zemlje. Europska unija je tijekom godina razvila širok spektar mogućnosti financiranja kroz EU fondove, kako bi pomogla manje razvijenima regijama i ojačala konkurentnost čitave zajednice.

Hrvatska nije dovoljno razvijena da bi mogla sama sebe financirati i ulagati u ruralna područja, stoga traži pomoć od Europske unije. RH je korisnik sredstava EU fondova od devedesetih godina kada je iz programa obnova povukla sredstva kako bi obnovila područja razorena ratom. Poslije toga postaje korisnicom programa CARDS, kojim nastoji ojačati demokratizaciju i izgraditi institucije. Nakon što postaje zemlja kandidatkinja, koristi sredstva programa PHARE, SAPARD, ISPA i IPA, koji služe kao priprema gospodarstvu za ulazak. Što se tiče poljoprivrede RH, ista je ulaskom u EU doživjela mnoge promjene u vidu novih zakona i propisa koji su dogovoreni tijekom procesa pregovora pristupanju EU. Mnogi mladi poljoprivredni poduzetnici voljni su koristiti sredstva potpore EU poljoprivrednih fondova. Osnove i interes, dakle, postoje, a valja istaknuti i to da je veliki broj poljoprivrednika već upoznat s uvjetima financiranja i povlačenjem bespovratnih sredstava iz EU. Nedostatak vremena i novca te prevelika borba s nemilosrdnim aparatom birokracije i papirologije glavni su razlozi nepokretanja bilo kojeg oblika ruralnog turizma na svom gospodarstvu. S obzirom na ovakav trend odgovora, trebalo bi poraditi na smanjenju papirologije obuhvativši sve što je potrebno da

bi se odradilo pokretanje projekta na jednom mjestu te bi se trebalo aktivirati u smislu kako bi se što većem broju ljudi približila politika EU fondova.

Na kraju rada dodan je primjer OPG-a Popović. Obiteljsko gospodarstvo Popović koje se bavi ratarstvom i svinjogojstvom, kao i sva mala obiteljska poduzeća, teško opstaju unatoč velikom trudu i volji za rad. OPG Popović 2016. godine predao je zahtjev na natječaj za ostvarivanje sredstava potpore EU fondova za izgradnju hale, nabavu traktora, kao i sredstava za izgradnju i doradu ograde. Nakon dugog čekanja, plan je realiziran djelomično te je OPG dobio samo dio sredstava za izgradnju ograde, ali ne i za novi traktor i materijal za izgradnju hale. U tom slučaju OPG je morao naći nove prihode za izgradnju traženoga te je pomoć zatražio od financijskih institucija, tj. banaka. Obiteljsko poduzetništvo u Hrvatskoj specifično je po određenim problemima kao što su administracija, složena i neefikasna birokracija, mali postotak ulaganja u inovacije i istraživanja te nedovoljni vladini poticaji.

Svako obiteljsko poduzeće ima potencijal za daljnji razvoj i napredak. Poticanjem obiteljskih poduzeća koja mogu prihvatiti poduzetničke izazove i imaju ideju o razvoju određenog proizvoda stvorili bi se uvjeti za napredak i boljitak u današnjoj teškoj ekonomskoj situaciji.

Odgovori na istraživačka pitanja:

O1: Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj pridonosi ostvarivanju ciljeva strategije Europa 2020 promicanjem održivog ruralnog razvoja u cijeloj Europskoj uniji. Pridonosi ekološkoj i teritorijalnoj ravnoteži, zaštiti klimatskih uvjeta i uvođenju inovacija u poljoprivredni sektor. Cilj mu je jačanje europske politike ruralnog razvoja i pojednostavljivanje njezine provedbe. Poboljšava upravljanje i kontrolu nad politikom ruralnog razvoja.

O2: Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj strukturni je fond, koji za poljoprivredu daje bespovratna sredstva u iznosu preko 50% ukupnog iznosa projekta. U Hrvatskoj će se provoditi od 2014. do 2020. godine, a bit će raspoloživo preko 2.000,000.000 €. Korištenje Europskih fondova za poljoprivredu utječe na razvitak ruralnog područja Republike Hrvatske u smislu:

- ▶ podizanja poljoprivredne produktivnosti,
- ▶ promicanja tehničkog napretka, racionalnog razvoja poljoprivredne proizvodnje,
- ▶ osiguranja životnog standarda za poljoprivrednu populaciju,
- ▶ stabilizacije tržišta,
- ▶ sigurnosti opskrbe tržišta,
- ▶ osiguranja poljoprivrednih proizvoda za potrošače po razumnim cijenama.

O3: U Republici Hrvatskoj u programskom razdoblju od 2014. do 2020. ukupno je na raspolaganju 2,38 milijardi eura, ali bez obzira na to, rezultati dosadašnjeg rada veoma su nezavidni. Republika Hrvatska je kroz do sada raspisane natječaje u okviru Programa ruralnog razvoja stavila na raspolaganje 1,11 milijardi eura, što čini manje od polovice ukupno raspoloživih sredstava. Korisnicima Programa je ugovoreno 625,7 milijuna eura što čini 26,3% ukupno dostupnih sredstava.

LITERATURA

KNJIGE

1. Bobek, I. (2015) *Regionalni razvoj i Strukturni fondovi EU mogućnosti i izazovi za hrvatsko gospodarstvo.*, Hrvatska gospodarska komora, Ivanec
2. Defilippis, J. (1993.) *Obiteljska gospodarstva Hrvatske.* AGM, Zagreb
3. Defilippis, Josip (2005) *Poljoprivreda i razvoj.* Školska knjiga, Zagreb
4. Devčić, Anton, Šostar, Marko (2015) *Regionalni razvoj i fondovi Europske unije: Prilike i izazovi.* Veleučilište u Požezi, Požega
5. Gerber M. (2005) *Legenda o poduzetništvu: zašto većina malih poduzeća propada i što poduzeti,* Zagreb, IBS
6. Hauc, A. (2007.) *Projektni menadžment i projektno poslovanje,* M.A.P. Consult, Zagreb
7. Kesner-Škreb, Marina (2008.) *Zajednička poljoprivredna politika Europske unije,* Institut za javne financije, Zagreb
8. Kružić D., Bulog I. (2012) *Obiteljska poduzeća: životni ciklusi, nasljeđivanje I održivost,* Split, Ekonomski fakultet
9. McCormick J. (2006.) *Razumjeti Europsku Uniju,* Mate, Zagreb
10. Mintas Hodak LJ. (2009.) *Europska Unija,* Mate, Zagreb
11. Omazić, M.A., Baljkas, S. (2005.) *Projektni menadžment,* Sinergija, Zagreb
12. Puljiz, B.; Ravlić, S.; Vsković, V. (2012.) *Hrvatska u EU: kako dalje?* Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo, Zagreb
13. Staničić, M. (2005.) *Dugo putovanje Hrvatske u EU.* Zagreb, Naklada
14. Tufekčić, M., Tufekčić, Ž. (2013.) *EU politike i fondovi 2014- 2020,* Plavi partner, Zagreb
15. Vela A. (2015.) *Menadžment ESI fondova 2014. - 2020.,* Školska knjiga, Zagreb

STRUČNI I ZNANSTVENI RADOVI I ČLANCI

1. Alpeza M. (2012). *Razvoj i održivost obiteljskih poduzeća u Hrvatskoj*.
http://www.cepor.hr/news/obiteljska-poduzeca/FB_policy%20brief_CEPOR.pdf
(26.3.2018)
2. Beširević, N., Cujzek, I. (2013.) *Regionalna politika Europske unije prema Zapadnom Balkanu – dosezi i ograničenja*, Politička Misao, Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Vol. 50, No.1, travanj 2013.
3. Bilas, V., Franc, S., Cota, A. (2011) *Predpristupni Fondovi Europske Unije I Republika Hrvatska* u, Ekon. Misao praksa, Vol.1,pp.296 , (str. 289- 309.)
16. Burić Pejčinović, M. (2010) *Učinkovitost korištenja pretpristupnim fondovima Europske unije u Hrvatskoj*. Hrvatska i komparativna javna uprava. Vol.10, No. 3.(str. 651.- 666.)
17. Dujmović, K.A., Jagić, J., sur. (2012.) *Praktični vodič za korisnike EU fondova u Hrvatskoj*, Zagreb: Hrvatska udruga poslodavaca. Dostupno na:
http://www.euprojekti.info/eu/wp-content/uploads/2013/03/Prakticni-vodic-zakorisnike-EUfondova_web.pdf, pristupljeno (20.3.2018.)
18. Franić, R. (2006) *Politika ruralnog razvitka - nova politika za Hrvatsku*.
Agronomski glasnik 3: (str. 221-235)
19. Franić, R., Kumrić, O. sur. (2009), *Utjecaj pridruživanja Europskoj uniji na strateške planove obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava*, Agronomski glasnik, Agronomski fakultet, Zagreb
20. Mikuš, O., Ramani, D. sur. (2010) *Smjernice Zajedničke poljoprivredne politike Europske unije nakon 2013. godine*, Agronomski glasnik
21. Ministarstvo poljoprivrede (2015) *Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014-2020*. Zagreb: Ministarstvo poljoprivrede
22. Narodne novine, (2008) *Pravilnik o provedbi SAPARD programa*. Zagreb: Narodne novine, d.d., 03/06.
23. Tufekčić, Marija, Tufekčić, Željko (2013): *EU politike & fondovi 2014- 2020*.

Plavi part Benci, Z.2005.Vodič kroz fondove Europske unije. Zagreb: Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva

24. Župančić M. (2005.): *Obiteljska poljoprivredna gospodarstva i ruralni razvitak u Hrvatskoj*. Institut za društvena istraživanja u Zagrebu. (str. 177-181.)

INTERNETSKI PORTALI

1. Algebra učilište, (2013.)*Osnovne informacije o EU fondovima*. Algebra učilište. Dostupno na: <http://algebra.hr/wp-content/uploads/2013/08/Osnovne-informacije-oEUfondovima.pdf>, (27.3.2018.)
2. Europska komisija, (2014.)*Pomorstvo i ribarstvo*. Dostupno na: http://europa.eu/pol/pdf/flipbook/hr/fisheries_hr.pdf, (23.3.2108.)
3. Europska komisija: *Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj*. Dostupno na: https://www.ficompass.eu/sites/default/files/publications/EAFRD_The_european_agricultural_fund_for_rural_development_HR.pdf, (23.3.2108.)
4. Europska komisija: *Kohezijski fond*. Dostupno na: http://ec.europa.eu/regional_policy/index.cfm/hr/funding/cohesion-fund/, (24.3.2108.)
5. Europski fondovi: *Europski fond za pomorstvo i ribarstvo*. Dostupno na: <http://europskifondovi.eu/eff>, (22.3.2108.)
6. Europski fondovi: *Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj*. Dostupno na: <http://europskifondovi.eu/programi/europski-poljoprivredni-fond-za-ruralnirazvojeafrd/#.VwtEMv197ec>, (20.3.2018.)
7. Ministarstvo financija: *Što su IPA fondovi?*. Dostupno na: <http://mfin.gov.rs/UserFiles/File/IPA%20PROJEKTI%20Ministarstva%20finansija%20i%20privrede.pdf>, (19.3.2018.)
8. Ministarstvo regionalnog razvoja i EU fondova: IPA 2007.-2013. Dostupno na <http://www.strukturnifondovi.hr/ipa-2007-2013>, (18.2.2018.)
9. Ministarstvo regionalnog razvoja i EU fondova: OP Konkurentnost i kohezija 2014.-2020. Dostupno na: <http://www.strukturnifondovi.hr/op-konkurentnost-i-kohezija20142020-779>, (15.3.2108.)

10. Ministarstvo regionalnog razvoja: Program ruralnog razvoja 2014.-2020. Dostupno na:
<http://www.strukturnifondovi.hr/program-ruralnog-razvoja-2014-2020>, (15.3.2018.)

POPIS TABLICA

Tabela 1 Odabrane mjere ruralnog razvoja za razdoblje 2014.- 2020.godine	41
Tabela 2 Okvirna raspodjela sredstava po mjerama za Republiku Hrvatsku razdoblje 2014-2020.....	45
Tabela 3 Indikativni plan natječaja za Republiku Hrvatsku za 2015.	51
Tabela 4 Raspodjela omotnice izravnih plaćanja za 2015. god	59

POPIS SLIKA

Shema 1 Prikaz mogućnosti financiranja Europskih fondova.....	16
Shema 2 Mjere u EAFRD-u.....	37
Shema 3 Prikaz ciljeva ruralnog razvoja EU.....	42